

RAPPORT

2024

Utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet

En studie av forskningslitteratur og sentrale aktørers erfaringer

Utgitt av Folkehelseinstituttet
Område for helsetjenester

Tittel Utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet. En studie av forskningslitteratur og sentrale aktørers erfaringer

English title Challenges with children and youth's participation in child welfare. A study of research and key actors' experiences

Ansvarlig Guri Rørtveit, direktør

Forfattere Heid Nøkleby, prosjektleder,
Lars Jørn Langøien,
Hans Bugge Bergsund,
Trine Bjerke Johansen

ISBN 978-82-8406-442-0

Antall sider 46 (55 inklusiv vedlegg)

Oppdragsgiver Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Sitering Nøkleby H, Langøien LJ, Bergsund HB, Johansen TB. Utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet. En studie av forskningslitteratur og sentrale aktørers erfaringer [Challenges with children and youth's participation in child welfare. A study of research and key actors' experiences] –2024. Oslo: Folkehelseinstituttet, 2024.

Innhold

INNHold	3
HOVEDBUdSKAP	5
SAMMENDRAG	6
KEY MESSAGES	9
EXECUTIVE SUMMARY (ENGLISH)	10
FORORD	13
INNLEDNING	14
Barns rett til medvirkning i barnevernet	14
Hvordan forstå medvirkning?	15
Hvorfor er det viktig å utføre denne studien?	16
Mål og problemstilling	17
Studiens begrensninger	17
METODE	18
Prosjektplan og avvik	18
Faglige avgrensninger	19
Innhenting av data fra forskningslitteratur	19
Innhenting av primærdata om personlige erfaringer	21
Bearbeiding og analyse av data	24
RESULTATER	29
Beskrivelse av litteratursøket og inkluderte studier	29
Beskrivelse av intervjumaterialet	30
Identifiserte faser/aspekter	30
Identifiserte utfordringer	31
Prioriterte utfordringer	34
DISKUSJON	37
Hovedfunn	37
Styrker og svakheter ved denne studien	38
Overensstemmelse med litteraturoversikter	39
Resultatenes betydning for praksis	41
Videre kunnskapsbehov	41
KONKLUSJON	42

REFERANSER	43
VEDLEGG 1: LITTERATURSØK - FRØSTUDIER TIL OPENALEX	47
VEDLEGG 2: EKSEMPEL PÅ INTERVJUGUIDE	48
VEDLEGG 3: EKSEMPEL PÅ INFOSKRIV OG SAMTYKKESKJEMA	50
VEDLEGG 4: BESKRIVELSE AV INKLUDERTE PUBLIKASJONER	53

Hovedbudskap

I tråd med FNs barnekonvensjon, Grunnloven og Lov om barnevern har barn og unge rett til å ytre seg i saker som angår dem og til å øve innflytelse på beslutninger som angår dem. Det gjelder også i kontakt med barnevernet. Det er barnevernets ansvar å sikre slik medvirkning, men dette skjer ikke alltid i praksis.

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har Folkehelseinstituttet utført en studie for å identifisere de viktigste utfordringene for barn og unges reelle medvirkning i barnevernet. Vi gikk gjennom forskningslitteratur (27 studier) og utførte intervjuer med 64 personer tilknyttet barnevernet. Vi identifiserte 27 utfordringer. Etter en høring med deltakerne i intervjuene foretok vi en prioritering.

Den endelige prioriteringen ga 14 utfordringer, bl.a.:

- mangel på tilpasset kommunikasjon mellom barn/ungdom og kontaktpersonen i barnevernet
- formell fremfor reell medvirkning
- mangel på god dokumentasjonspraksis
- organisering som hindrer medvirkning
- holdninger/manglende kunnskap om ulike minoriteter kan føre til misforståelser og mistillit
- små barn får sjelden medvirke
- mange barn vet ikke at de kan ha med seg en tillitsperson i møte med barnevernet

Vi mener alle de identifiserte utfordringene kan være nyttige for både retningslinjeutvikling og annet faglig arbeid knyttet til barns medvirkning. Det gjelder særlig normerende arbeid i Bufdir. Videre studier bør rettes mot barn og unge med funksjonsnedsettelse, små barn samt barn og unge fra ulike minoriteter.

Tittel:

Barn og unges medvirkning i barnevernet:
Identifiserte utfordringer

Hvem står bak denne publikasjonen?

Folkehelseinstituttet, på oppdrag fra Bufdir

Når ble litteratursøket avsluttet?

Desember 2023

Når ble intervjustudien avsluttet?

Januar 2024

Fagfellevurdering:

Veronika Paulsen, NTNU

Godkjent av:

Rigmor C. Berg,
avdelingsdirektør, FHI

Sammendrag

Innledning

Å medvirke innebærer å delta, kunne si sin mening og ha mulighet til påvirke. Barn og unges rett til medvirkning er forankret i Lov om barnevern, FNs barnekonvensjon og Grunnloven. Når barn og unge har kontakt med barnevernet innebærer det at barn og unge har rett til å ytre seg i saker som angår dem og til å øve innflytelse på beslutninger som angår dem. Dette betyr å få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og fritt å kunne gi uttrykk for sine meninger. Barn og unge skal bli lyttet til, og deres meninger skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet. Det er barnevernets ansvar å sikre barn og unges medvirkning, men forskning, tilsynsrapporter og retningslinjearbeid på barnevernsfeltet viser at dette ikke alltid er tilfelle.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ønsker å utvikle en ny nasjonal retningslinje som retter seg direkte mot barn og unges medvirkning i barnevernet. Retningslinjen skal omhandle de største eller viktigste utfordringene for å sikre reell medvirkning for barn og unge i kontakt med barnevernet. Retningslinjen skal være gjeldende uavhengig av type sak, fase og tiltak samt uavhengig av hvor lenge barnet har vært i kontakt med barnevernet. En studie av ny norsk forskning og ulike aktørers erfaringer kan bidra til å avgrense innholdet i retningslinjen, ved å identifisere på hvilke områder det er størst utfordringer som kan svares ut med anbefalinger i en retningslinje.

Hensikt

Målet med studien var å identifisere de viktigste utfordringene for å sikre barn og unges reelle medvirkning i barnevernet. Disse utfordringene skal danne grunnlag for utforming av spørsmål som kan besvares i en fremtidig retningslinje.

Metode

Vi utførte en studie der vi analyserte forskningslitteratur og foretok intervjuer med barn, ungdommer, foreldre, fosterforeldre og ansatte med ulik tilknytning til barnevernet.

Innhenting av data i forskningslitteratur

Inklusjonskriterier for litteratursøket var:

- Populasjon: barn og ungdom 0-25 år (inkl. ettervern 18-25 år) og ansatte i barnevernet på alle nivåer
- Kontekst: alle typer barnevernssaker

- Tema av interesse: alle grader og typer av medvirkning
- Studiedesign: primærstudier, systematiske oversikter, andre publikasjoner som kan belyse problemstillingen
- Publikasjonsår: 2020 og senere
- Land/kontekst: Norge, med unntak av systematiske oversikter med studier fra flere land
- Språk: Engelsk, norsk

Vi utførte et litteratursøk i OpenAlex i april og et oppdateringssøk i desember 2023. Vi identifiserte også litteratur via andre kilder: referanselister i inkluderte studier, oppdragsgiver og media. Vi vurderte alle publikasjonene, først sammendrag og deretter de mulig relevante publikasjonene i fulltekst. Fra de inkluderte studiene hentet vi ut bibliografiske data, data om utvalg og kontekst (faser i/aspekter ved barnevernet), empiriske data om barn og unges medvirkning, samt eventuelle teoretiske forståelser av eller modeller for medvirkning. Vi vurderte ikke studienes metodiske begrensninger eller risiko for systematiske skjevheter. Vi inkluderte i alt 27 studier.

Innhenting av primærdata om personlige erfaringer

Innhenting og analyse av erfaringer ble foretatt med intervjuer; individuelt, i par eller i grupper (fokusgrupper/innspillsmøter). Vi rekrutterte mange ulike aktører: ungdom med pågående barnevernstiltak, unge voksne med tidligere erfaring fra barnevernet, foreldre samt ansatte i barnevernet eller i organisasjoner i kontakt med barnevernet. Vi utviklet semistrukturerte intervjuguider tilpasset de ulike deltakergruppene (ungdom 12-18 år og unge voksne ca 18-25 år; enslige mindreårige asylsøkere; ansatte i barnevernet og andre voksne aktører med en relevant arbeidsmessig tilknytning til barnevernet). I alt gjennomførte vi 26 intervjuer med totalt 64 personer. Intervjuene ble gjennomført ansikt-til-ansikt eller digitalt og varte i gjennomsnitt ca én time. Personvern hensyn ble ivaretatt med en tilnærming tilrådd av FHI's personvernombud. Vi utviklet derfor informasjonsskriv og samtykkeskjema tilpasset de ulike gruppene som deltok.

Bearbeiding og analyse av data

Datamaterialet besto av to typer uthentede data: fra forskningslitteratur og fra intervjuer. Vår analytisk tilnærming var inspirert av «best fit framework synthesis», og vi benyttet to rammeverk: 1) faser/aspekter i en barnevernssak og 2) en modell for medvirkning som vi utviklet på grunnlag av to etablerte medvirkningsmodeller. Vi kategoriserte litteraturdataene og intervjudataene og la til kategorier som vi mente manglet. Deretter sammenstilte vi funnene for hver kategori og satte dem inn i medvirkningsmodellen vi hadde utviklet. Med disse tabellene som utgangspunkt gikk vi flere ganger gjennom og diskuterte oss frem til formuleringer av de viktigste utfordringene, som deretter igjen ble sjekket opp mot datamaterialet.

Oversikten over de 27 utfordringene vi hadde identifisert ble sendt ut på en «høring» til alle som hadde deltatt i datainnsamlingen (n=64) med en forespørsel om å prioritere de ti viktigste utfordringene samt å legge til hvis de mente noe viktig var utelatt. Vi mottok svar fra ni miljøer/personer. Svarene gjenspeiles i de prioriterte utfordringene,

sammen med vår kunnskap om hvilke utfordringer som best reflekterer datagrunnlaget.

Resultater

De 14 prioriterte utfordringene er, i forkortet versjon og ikke-prioritert rekkefølge:

- Formell medvirkning kan komme i veien for reell medvirkning.
- Barns medvirkning i barnevernets beslutninger er ikke tilstrekkelig vektet og dokumentert. Barn eller ungdom kjenner heller ikke igjen sine egne uttalelser i dokumentasjonen fra barnevernet/nemnd.
- Barnevernets rammer, organisering og byråkrati blir en hindring for barnets medvirkning. Kategoriske forståelser kan bli bestemmende for hvor mye barn får medvirke, uten nærmere vurderinger av barnets kapasitet til medvirkning.
- Barnevernets vansker med å få barnet i tale og skape trygghet svekker medvirkning
- Kommunikasjonen mellom barn og kontaktperson i barnevernet er ofte ikke tilrettelagt/tilpasset det enkelte barn. Mangel på tilpasning av kommunikasjon kan føre til at barnet ikke forstår beslutninger som blir tatt og/eller til manglende tillit.
- Barnevernansattes manglende kompetanse kan hindre reell medvirkning.
- Barnevernets holdninger til og manglende kunnskap om ulike kulturer eller minoriteter kan føre til misforståelser mellom barnevern og barn/familie og mistillit hos barnet eller familien.
- Manglende eller feil bruk av tolk eller for lav kvalitet på tolkingen, kan hindre barn og unges medvirkning i f.eks. møter eller undersøkelsessaker
- Barnets/familiens manglende erfaring med selvbestemmelse og medvirkning fra tidligere i livet, kan gjøre medvirkning i barnevernet utfordrende.
- Manglende felles forståelse av medvirkning på tvers av tjenester, innad i barnevernet, blant foreldre og barn, kan være en utfordring for medvirkning.
- Informasjon til barnet, barnets meningsdannelse og barnets ytringer er pågående prosesser som kan ta tid.
- Barn som uttaler seg om sin sak kan oppleve at ytringer blir forstått for bokstavelig og ikke lar seg nyansere eller endre senere.
- Små barn får sjelden medvirke.
- Mange barn vet ikke at de kan ha med seg en tillitsperson i møte med barnevernet.

Diskusjon

Studien har noen styrker og svakheter. Vi kartla utfordringer ved hjelp av flere tilnærminger: gjennomgang av et høyt antall nye norske studier samt intervjuer med mange ulike personer med tilknytning til barnevernet. Brukermedvirkning var sentralt gjennom både intervjuer og høring. Imidlertid utførte vi ingen full systematisk oversikt, og vi fikk ikke anledning til å intervjuer for eksempel barn under 12 år.

Våre funn (de 27 identifiserte utfordringene) samsvarer med funnene i systematiske oversikter om barn og unges medvirkning i barnevernet, publisert de siste årene. Funnene vil kunne ha betydning for utvikling av en retningslinje om barn og unges medvirkning, samt i andre normerende produkter for barnevernet. Vi avdekket noen områder som bør lede til ytterligere studier: barn og unge med funksjonsnedsettelse, små barn, barn og unge fra minoritetskulturer, samt bredden av hjelpetiltak.

Key messages

In line with the UN Convention on the Rights of the Child, the Constitution, and the Child Welfare Act, children and young people have the right to express themselves on matters concerning them and to influence decisions affecting them, including in their interactions with child welfare services. However, ensuring this participation is not always fulfilled in practice. On behalf of the Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs, the Norwegian Institute of Public Health conducted a study to identify the most significant challenges for genuine participation of children and youth in child welfare.

We reviewed research literature (27 studies) and conducted interviews with 64 people associated with child welfare services. We identified 27 challenges. After receiving feedback from interview participants, we prioritized the challenges. This resulted in 14 challenges, including:

- Lack of tailored communication between children/youth and their contact person in child welfare
- Formal rather than genuine participation
- Lack of proper documentation practices
- Organizational barriers to participation
- Attitudes/lack of knowledge about different minorities leading to misunderstandings and mistrust
- Young children rarely get to participate
- Many children are unaware that they can have a trusted person with them in meetings with child welfare

We believe that all the identified challenges can be useful for both guideline development and other professional work related to children's participation. Further studies should specifically target children and young people with disabilities, young children, and children and young people from minority cultures.

Title:
Children and youth's participation in child welfare: Identified challenges

Publisher:
The Norwegian Institute of Public Health conducted the review based on a commission from the Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs (Bufdir)

Last search for studies:
December 2023.

Interviews finished:
January 2024.

Peer review:
Veronika Paulsen, NTNU

Approved by:
Rigmor C. Berg,
Department Director, NIPH

Executive summary (English)

Introduction

Participation entails involvement, the ability to express one's opinion and the opportunity to influence. The right of children and young people to participate is described in the Child Welfare Act, the UN Convention on the Rights of the Child, and the Norwegian Constitution. When children and young people are in contact with child welfare services, they have the right to express themselves in matters that concern them and to influence decisions that affect them. This includes receiving adequate and tailored information and being free to express their opinions. Children and young people should be listened to, and their opinions should be weighted according to their age and maturity. It is the responsibility of child welfare services to ensure the participation of children and young people. However, research literature, supervisory reports, and guideline work in the field of child welfare show that this is not always the case.

The Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs (Bufdir) wants to develop a new national guideline directly addressing the participation of children and young people in child welfare. The guideline should address the major or most significant challenges in ensuring genuine participation for children and young people in contact with child welfare services. The guideline should be applicable regardless of the type of case, phase, or intervention, as well as independent of how long the child has been in contact with child welfare services. A review of recent Norwegian research and the experiences of various stakeholders can help define the content of the guideline by identifying areas where the greatest challenges lie, which can be addressed with recommendations in a guideline.

Objective

The aim of the study was to identify the most important challenges in ensuring genuine participation of children and young people in child welfare. These challenges will form the basis for shaping questions to be answered in a future guideline.

Method

We conducted a study in which we analysed research studies and carried out interviews with children, youth, parents, foster parents, and professionals within or in connection with child welfare services.

Literature Review

Inclusion criteria for the literature search were as follows:

- Population: children and adolescents aged 0-25 years and employees in child welfare

- Context: all types of child welfare cases
- Theme of interest: all degrees and types of participation
- Study design: primary studies, systematic reviews, other publications that can illuminate the issue
- Publication year: 2020 and later
- Country/context: Norway, except for systematic reviews with studies from multiple countries
- Language: English, Norwegian

We conducted a literature search in OpenAlex in April and an updated search in December 2023. We also identified literature through other sources: reference lists in included studies, the commissioner and media. We screened all studies, initially abstracts, and then potentially relevant studies in full text. From the included publications, we extracted bibliographic data, data on samples and context (phases/aspects of child welfare), empirical data on children and young people's participation, as well as any theoretical understandings or models of participation. We did not assess the methodological limitations of the studies or the risk of systematic biases. In total, we included 27 publications.

Mapping of Experiences

The mapping of experiences was through interviews, either individually, in pairs, or in groups (focus groups/consultation meetings). We aimed to engage with various stakeholders: children and young people with ongoing child welfare interventions, young adults with past experience in the child welfare system, child welfare professionals, and other relevant individuals associated with child welfare. We developed semi-structured interview guides tailored to different participant groups (children under 12 years old; youth aged 12-18 years old and young adults 18-25 years old; unaccompanied minor asylum seekers; child welfare professionals and other stakeholders with relevant professional connections to child welfare). All in all, we conducted 26 interviews involving a total of 64 individuals. The interviews were conducted face-to-face or digitally and lasted an average of about one hour. Privacy considerations were addressed with an approach recommended by the Norwegian Institute of Public Health's privacy commissioner. Accordingly, we developed information sheets and consent forms tailored to the various groups participating.

Processing and Analysis of Data

The data material consisted of two types of collected data: research literature and interviews. The analytical approach was inspired by the 'best fit framework synthesis', where we used two frameworks: 1) phases/aspects in a child welfare case and 2) a model for participation that we developed based on two established models. We categorized the literature data and interview data and added categories that we felt were missing (framework 1). Then, we compiled the findings for each category and inserted them into the participation model we had developed. Using these tables as a basis, we went through several iterations of discussion to formulate the main challenges, which were then cross-checked against the data. The review of the 27 challenges we had identified was sent out for "consultation" to all participants in the data collection (n=64) with a request to prioritize the top ten challenges and to add any important ones they

felt were missing. We received nine replies. These responses are reflected in the prioritized challenges, along with our knowledge of the data.

Results

The prioritized 14 challenges are, in abbreviated form and not in prioritized order:

- Formal participation may get in the way of genuine participation.
- Children's participation in child welfare decisions is not adequately weighted and documented. Children or young people also do not recognize their own statements in the documentation from child welfare/child welfare tribunal.
- The structure, organization, and bureaucracy of child welfare hinder children's participation. Categorical understandings may determine how much children get to participate, without further assessments of the child's capacity for participation.
- Child welfare's difficulties with getting the child to speak and feel safe hinder children's participation
- Communication between children and their contact person in child welfare is often not tailored to the individual child. Lack of adaptation in communication may lead to the child not understanding decisions being made and/or to a lack of trust.
- Lack of competence among child welfare staff can hinder genuine participation.
- Child welfare's attitudes towards and lack of knowledge about different cultures or minorities can lead to misunderstandings and mistrust.
- Lack of or wrong use of interpreter or low quality interpretation, can hamper children or young people's participation, e.g., in meetings and during investigation
- The lack of prior experience with autonomy and participation for the child/family may make participation in child welfare challenging.
- Lack of common understanding of participation across services, within child welfare, among parents and children, can be a challenge for participation.
- Informing the child, the child's opinion formation and the child's expressed opinions are ongoing processes that may take time.
- Children who speak about their case may experience that their statements are understood too literally and cannot be nuanced or changed later.
- Young children rarely get to participate.
- Many children are unaware that they can have a trusted person with them in meetings with child welfare.

Discussion

The study has some strengths and weaknesses. We identified challenges using multiple approaches and user participation was central through both interviews and hearings. However, we did not conduct a full systematic review, and some stakeholder groups were not interviewed. Our findings align with the findings in systematic reviews on children and young people's participation in child welfare published in recent years. The findings could be decisive for the development of a guideline on children and young people's participation, as well as in other normative documents for child welfare. We uncovered some areas that should lead to further studies: children and young people with disabilities, young children, children and young people from minority cultures, and various assistance measures.

Forord

Område for helsetjenester, Folkehelseinstituttet (FHI), fikk i mars 2023 i oppdrag av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufir) å utføre en studie av forskningslitteratur om samt erfaringer med barns medvirkning i barnevernet. Studien vil være relevant for oppdragsgivers arbeid med retningslinjer som omhandler barn og unges medvirkning i barnevernet, samt for andre som skal arbeide med medvirkning i barnevernet.

Bidragstere

Prosjektleder: Heid Nøkleby

Interne prosjektmedarbeidere ved FHI: Lars Jørun Langøien, Hans Bugge Bergsund, Trine Bjerke Johansen

Tusen takk til ekstern fagfelle Veronika Paulsen ved Institutt for sosialt arbeid, NTNU, som har gjennomgått og gitt innspill til rapporten.

Folkehelseinstituttet tar det fulle ansvaret for innholdet i rapporten.

Kåre Birger Hagen
fagdirektør

Rigmor C. Berg
avdelingsdirektør

Heid Nøkleby
prosjektleder

Innledning

Barns rett til medvirkning i barnevernet

Medvirkning kan defineres som å være én av flere faktorer som gjør at noe skjer eller får et bestemt resultat eller å delta sammen med andre i et arbeid, en oppgave, en produksjon eller lignende (1). Barn og unges rett til medvirkning er forankret i Lov om barnevern (§1-4), i FNs Barne-konvensjon (artikkel 12) og i Grunnloven (§ 104 første ledd) (2-4). Bestemmelsene gir barn og unge rett til å ytre seg i saker som angår dem og til å øve innflytelse på beslutninger som angår dem. Dette innebærer å få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og fritt å kunne gi uttrykk for sine meninger. Barn og unge skal bli lyttet til, og deres meninger skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet. Barnevernet har ansvar for at retten til medvirkning blir ivaretatt når barnet er i kontakt med eller har tiltak fra barnevernet.

Kontakt med eller tiltak fra barnevernet omfatter mange ulike saker eller stadier. Barnevernet har plikt til å vurdere alle bekymringsmeldinger. Hvis meldingen de mottar, enten fra familien selv eller fra andre som er bekymret for et barns omsorgs- og/eller livssituasjon, må barnevernet alltid vurdere om det er grunn til å undersøke bekymringen nærmere. Hvis barnevernet mener det, må de opprette en undersøkelsessak. (5). Det vanligste tiltaket er hjelpetiltak i hjemmet. Andre ganger kan omsorgssituasjonen være så alvorlig at barnet ikke kan bo hjemme. Da kan et hjelpetiltak være at foreldrene samtykker til at barnet flytter til en institusjon eller fosterhjem, i utgangspunktet midlertidig. Hvis barnevernstjenesten mener barnet blir utsatt for alvorlig omsorgssvikt og det er nødvendig og til barnets beste at de overtar omsorgen, skal de legge frem sak om forslag til omsorgsovertakelse for barneverns- og helsenemnda (tidligere kalt Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker). I slike tilfeller må barnevernstjenesten først ha vurdert og konkludert med at frivillige tiltak ikke er tilstrekkelig til å sikre barnet en god nok omsorgssituasjon. I tillegg har barn under 25 år rett til ettervernstiltak fra barnevernet (i den nye barnevernsloven kalt «hjelpetiltak til ungdom over 18 år»). Barns rett til å klage på tiltak inngår i barns kontakt med barnevernet (6).

Barn og unge har rett til å medvirke i alle disse stadiene, men retten til medvirkning i sin kontakt med barnevernet ivaretas imidlertid i ulik grad, og barnevernansatte sikrer

ikke alltid reell medvirkning fra barn og unge. Dette viser både forskning (7-9), offentlige utredninger (10;11), tilsynsrapporter fra Helsetilsynet (12;13) og Bufdirs erfaring med de første retningslinjearbeidene som er igangsatt (14-17).

Folkehelseinstituttet utførte i 2020 en systematisk kartleggingsoversikt over studier av barn og unges medvirkning i barnevernet (8). Oversikten inkluderte 77 studier, hovedsakelig kvalitative. De fleste studiene var fra Storbritannia (38 prosent), Norge (21 prosent), Sverige (14 prosent), i tillegg til Belgia, Danmark, Finland, Irland, Island og Nederland. Barrierer for barns medvirkning som ble avdekket i denne kartleggingsoversikten ble kategorisert under to hovedtyper: organisatoriske faktorer (f.eks. organisasjonsstruktur, voksenorientert organisasjon, høyt arbeidspress, tidspress, lav bemanning, høy turnover, mangelfull opplæring, mangel på retningslinjer, mangelfull kunnskap/erfaring, samt for dårlig tid til å bli kjent med barnet) og ansattes forståelse av barnets forutsetninger og behov (f.eks. ansattes språk- og begrepsbruk, barnets alder og modenhetsnivå, samt ansattes forståelse av barnet som sårbart og i behov for beskyttelse). Forfatterne av kartleggingsoversikten konkluderte med at det var behov for en fullstendig systematisk kunnskapsoppsummering som grundig undersøker barn og unges preferanser for medvirkning, samt eventuelle hemmere og fremmere for økt brukermedvirkning.

Hvordan forstå medvirkning?

Medvirkning eller involvering i egen sak kan forstås, kategoriseres og graderes på ulike måter, og det fins mange modeller. En tidlig og mye referert modell for barns medvirkning generelt er utviklet av Hart og beskrives i en UNICEF-publikasjon fra 1992 (18). Her illustreres barns medvirkning på en åttedelt stigemodell, referert til som «medvirkningsstigen», se figur 1 nedenfor (19). Modellen skiller mellom ikke-medvirkning (tre stige-trinn) og medvirkning (fem stige-trinn). Ikke-medvirkning omfatter blant annet manipulasjon på nederste trinn, mens medvirkning strekker seg fra informert til deltagende i en beslutning.

Figur 1. Harts stige over barns medvirkning, referert i Ulset og medarbeidere (19)

Tabell 2, Harts stige over barns medvirkning

Stige-trinn	
8	Initiert av barn, delt avgjørelse med voksne
7	Initiert og styrt av barn
6	Initiert av voksne, delt avgjørelse med barn
5	Informert og konsultert
4	Informert og pålagt
3	Tokenisme
2	Dekorasjon
1	Manipulasjon

Nivåer av medvirkning: 5, 6, 7, 8
Nivåer av ikke-medvirkning: 1, 2, 3

Kilde: Hart (1992). Modellen var utviklet for barn og unge. Forfatternes oversettelse.

Engelien og medarbeidere (20) har utviklet en firedelt skala for grader av medvirkning i barnevernet spesifikt: fra informasjonsrett, til uttalerett, forhandlingsrett og, øverst, beslutningsrett. Det laveste nivået er å få tilført informasjon, mens det høyeste nivået er å få mulighet til å beslutte hva som skal gjøres.

Shier bygget videre på Harts medvirkningsmodell og la også til spørsmål til ansvarlige voksne eller organisasjoner som skulle ivareta denne medvirkningen (21). På hvert nivå tydeliggjøres hva som er organisatoriske forutsetninger for at barn og unge skal kunne medvirke. I et arbeid av Ulset er barnevernet lagt inn som den ansvarlige organisasjonen (22). For eksempel innebærer nederste nivå, barnet blir lyttet til, et spørsmål om «Er barnevernstjenestens arbeid organisert slik at barnet skal være lyttet til?». Ulset (19) legger videre til grunn at reell medvirkning for barn og unge i barnevernet må ta hensyn til at de befinner seg i en asymmetrisk situasjon der den ene parten har makt over den andre.

Strandbu & Skivenes har utviklet en modell i form av en *prosess* (23). I denne prosessen representerer trinn 1 informasjon gitt barnet; trinn 2 er barnets meningsdannelse; trinn 3 er barnets mulighet til å uttrykke sin mening; trinn 4 er barnevernets vurdering og inklusjon av meningen; og trinn 5 er barnevernets oppfølging av barnet etter beslutningsprosessen.

Flere forståelser av medvirkning omfatter ikke en spesifikk modell, men viser for eksempel en historisk utvikling av synet på barn og unges medvirkning, som Backe-Hansens fremstilling av veien fra å se på barnet som individuell rettighetshaver til å se på medvirkning som relasjonell (24). En utvikling mot en prosessuell forståelse av medvirkning gjenspeiles i Paulsens definisjon fra 2022 (25): «Medvirkning er en prosess hvor barn og unge inkluderes som samhandlings- og samarbeidspartnere og gis reell påvirkningsmulighet når det tas beslutninger som omhandler deres liv.»

I praksis kan medvirkning forstås ganske ulikt, og dette er vårt utgangspunkt for denne studien som også skal undersøke forståelsen av medvirkning.

Hvorfor er det viktig å utføre denne studien?

Bufdir ønsker å utvikle en ny nasjonal retningslinje som retter seg direkte mot barn og unges medvirkning i barnevernet. Retningslinjen skal omhandle de største eller viktigste utfordringene for å sikre reell medvirkning for barn og unge som er i kontakt med barnevernet. Retningslinjen skal være gjeldende uavhengig av type sak, fase og tiltak samt uavhengig av hvor lenge barnet har vært i kontakt med barnevernet. Denne studien vil være med å avgrense innholdet i retningslinjen, ved å identifisere på hvilke områder det er størst utfordringer som kan svares ut med anbefalinger i en retningslinje.

Mål og problemstilling

Målet med studien var å analysere forskningslitteratur og intervjuer med barn, ungdommer og voksne med ulik tilknytning til barnevernet, for så å identifisere de viktigste utfordringene med å sikre barn og unges reelle medvirkning i barnevernet. Disse utfordringene skal kunne danne grunnlag for utforming av spørsmål i en framtidig nasjonal retningslinje.

Studiens begrensninger

I denne studien presenterer vi de viktigste utfordringene vi har identifisert gjennom forskningslitteratur og intervjuer, samt hvordan vi har kommet frem til disse. Vi gjør oppmerksom på at vi har ikke gjennomført en full systematisk oversikt/kartleggingsoversikt, eller en fullstendig intervjustudie (vår fremgangsmåte presenteres i metodekapittelet). Vi har kun en kort vurdering av våre funn opp mot annen forskning. Vi presenterer ingen løsningsforslag eller anbefalinger for god medvirkning. Vår rapport inneholder en presentasjon av utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet samt beskrivelse av vår metode.

Metode

I denne studien har vi gjennom en analyse av litteratur og ulike aktørers erfaringer identifisert utfordringer knyttet til barn og unges medvirkning i barnevernet. I det følgende beskriver vi faglige avgrensninger, datainnsamling, bearbeiding av data, personvern og arbeidsgruppens prosess.

Prosjektplan og avvik

Studien er i all hovedsak gjennomført i tråd med den publiserte prosjektplanen (26). Vi gjorde noen endringer. Vi valgte å inkludere fire studier publisert før 2020, selv om et inklusjonskriterium var at litteraturen skulle være publisert etter 2020 da en systematisk kartleggingsoversikt ble publisert (8). Vi valgte å inkludere de fire studiene fordi de belyste tematikken på en verdifull måte, og de inngikk ikke i oversikten av Ormstad 2020 (8). Vårt mål har ikke primært vært å utføre en systematisk oversikt, men å kartlegge et utfordringsbilde.

Mot slutten av studien gjorde vi noen mindre endringer, i samforståelse med oppdragsgiver Bufdir. Det ble FHI-teamet som, i kombinasjon med tilbakemeldinger fra deltakere i intervjuene, gjorde den endelige prioriteringen av utfordringene, uten konferering med Bufdir. Vi bestemte også at vi i FHI-teamet ikke skulle bruke ressurser på å omformulere de prioriterte utfordringene til spørsmål for bruk inn i retningslinjen, slik det var beskrevet i prosjektplanen, men la dette være opp til Bufdir og en fremtidig retningslinjegruppe å utarbeide. Spørsmål som skal ligge til grunn for en retningslinje må tilfredsstillende bestemme krav og bør utformes i tett dialog med retningslinjeutviklerne.

Arbeidsgruppe

FHI har ledet arbeidet med å kartlegge utfordringene knyttet til barn og unges medvirkning i barnevernet, men underveis har vi diskutert ulike problemstillinger med Bufdir, i en felles arbeidsgruppe, bestående av personer fra både FHI (Heid Nøkleby/prosjektleder, Trine Bjerke Johansen, Hans Bugge Bergsund og Lars Jørun Langøien) og Bufdir (Kari Aanjesen Dahle og Tone Viljugrein). Vi avholdt jevnlig samarbeidsmøter (hver uke eller annenhver uke) gjennom prosjektperioden. Det som videre omtales som «FHI-teamet» omfatter kun medarbeiderne fra FHI.

Faglige avgrensninger

Følgende faglige avgrensninger for hvem og hva retningslinjen skal rette seg mot («inklusionskriterier»), var veiledende for vårt arbeid. Dette gjaldt med andre ord for både analysen av litteratur og for analysen av erfaringer.

Barn og ungdom i barnevernet: 0-25 år (omfatter perioden med ettervern 18-25 år), inkludert bl.a. enslige mindreårige asylsøkere (<15 år) og barn og unge med funksjonsnedsettelse.

Ansatte: ansatte i barnevernet, dvs. kommunale barnevernstjenester, statlige institusjoner og private institusjoner som driver på oppdrag fra det offentlige.

Barnevernssaker: alle typer barnevernssaker og faser i sakene, dvs. fra barnevernet mottar en bekymringsmelding, igangsetter en eventuell undersøkelse og eventuelle tiltak som iverksettes.

Medvirkning: Alle grader av og former for medvirkning, i alle deler av barnevernets arbeid (inkludert barns klagemuligheter).

Innhenting av data fra forskningslitteratur

Målet med litteraturgjennomgangen var både å identifisere utfordringer samt å skape et grunnlag for utvikling av intervjuguider. Vi utførte et systematisk litteratursøk i OpenAlex, og vi identifiserte litteratur via andre kilder (se flytdiagram). Stans for inklusjon av litteratur ble satt til desember 2023.

Dette er ikke en standard systematisk oversikt i henhold til FHI's metodehåndbok (27). En standard systematisk oversikt inneholder et omfattende og systematisk litteratursøk, mens vårt søk var begrenset til én database og inkluderte noen studier utenom litteratursøket. En standard oversikt har også en omfattende og detaljert sammenstilling av data og en vurdering av tillit til resultatene, mens vår sammenstilling er noe enklere (beskrevet lenger ned). I tillegg er våre resultater (de identifiserte viktigste utfordringene) basert på både forskningslitteratur og egne intervjuer.

Litteratursøk

Vi utførte et søk i OpenAlex 24. april 2023 og et oppdateringssøk 18. desember 2023.

OpenAlex er et «open source»-datasett med mer enn 250 millioner vitenskapelige objekter som tidsskriftpublikasjoner, stortingsmeldinger, rapporter og konferanseabstrakter. Datakildene til OpenAlex inkluderer Microsoft Academic Graph, CrossRef, ORCID, PubMed, CENTRAL, Unpaywall, ISSN International Centre, preprint-servere samt en rekke andre fagområder og institusjonelle arkiver, i tillegg til «web-crawling». I stedet for å søke i henhold til nøkkelord eller MeSH-termer (Medical Subject Headings),

bruker OpenAlex dyp læring for å linke objektene i datasettet sammen, i tillegg til bibliometriske- og siteringslikheter. Et slikt søk resulterer i langt færre identifiserte studier som er irrelevante.

Vi benyttet oss av OpenAlex-søkefunksjonen i programvaren EPPI Reviewer (28;29). OpenAlex-søkefunksjonen i EPPI Reviewer tillater både søk via søkestreng (som et tradisjonelt litteratursøk) og søk via tidligere identifiserte studier (såkalte «frøstudier»). I dette søket benyttet vi oss av frøstudie-søk, ettersom vi allerede hadde identifisert flere relevante studier gjennom uformelle søk (slik som Google) og etter anbefalinger fra oppdragsgiver. Frøstudie-søket i OpenAlex dekker både forover og bakover siteringssøk, samt en funksjon som heter «Recommended by». Her analyserer OpenAlex ulike måter referanser kan være relatert til hverandre på, og lager en sammensetning av disse relasjonene. På disse relasjonene blir det deretter benyttet dyp læring for å finne publikasjoner som likner de identifiserte relevante studiene.

Det første søket i april tok utgangspunkt i fem frøstudier (se vedlegg 1). Vi søkte etter studier som var publisert etter en systematisk kartlegging av litteratur om barn og unges medvirkning tidligere utført av FHI (8), dvs. etter 12. februar 2020. I oppdateringssøket vårt i desember, for studier publisert etter søket i april, tok vi utgangspunkt i 15 nye studier som var blitt identifisert siden forrige søk.

Vi screenet alle studiene (først tittel og sammendrag og deretter fulltekst) i programvaren EPPI Reviewer. Hver studie ble kun lest av én medarbeider, i tråd med ressursbegrensningene for foreliggende studie.

Litteratur via andre kilder

Vi identifiserte også litteratur via andre kilder: referanselister i inkluderte studier, oppdragsgiver (én studie) og media (fire studier publisert i løpet av prosjektperioden som vi ble gjort oppmerksom på via massemedia eller fagtidsskrifter). Der en publikasjon ble identifisert i referanselister i allerede inkluderte studier og publiseringsdato var før 2020, sjekket vi at publikasjonen ikke inngikk i den systematiske kartleggingsstudien som søket bygger på (8). De identifiserte systematiske oversiktene er kun inkludert i diskusjonskapitlet, ettersom disse dataene ikke kun var norske.

Inklusjonskriterier

Vi hadde følgende inklusjonskriterier:

Populasjon	<u>Barn og ungdom</u> : 0-25 år (omfatter perioden med ettervern 18-25 år), inkludert bl.a. enslige mindreårige asylsøkere (<15 år) og barn og unge med funksjonsnedsettelse <u>Ansatte</u> : ansatte i barnevernet på alle nivåer, dvs. kommunale barnevernstjenester, statlige institusjoner og private institusjoner som driver på oppdrag fra det offentlige
Kontekst	Barnevernssaker: alle typer barnevernssaker, dvs. undersøkelse, hjelpetiltak, akutttiltak, institusjonsopphold, fosterhjemsopphold, omsorgsovertakelse, klagesaker, ettervern osv.

Tema av interesse	Medvirkning: Alle grader og typer av medvirkning, fra informasjon til beslutning, regulert i barnevernsloven, Grunnloven og barnekonvensjonen
Studiedesign	Primærstudier, systematiske oversikter, andre publikasjoner som kan belyse problemstillingen
Publikasjonsår	2020 og senere
Land/Kontekst	Norge, med unntak av systematiske oversikter med studier fra flere land
Språk	Engelsk, norsk

Uthenting av data

Fra de inkluderte publikasjonene hentet vi ut bibliografiske data, data om utvalg og kontekst (faser i/aspekter ved barnevernet), empiriske data om barn og unges medvirkning, samt eventuelle teoretiske forståelser av eller modeller for medvirkning.

Ettersom dette kun var en kartlegging av litteraturen, var datauthenting mindre omfattende enn i en full systematisk oversikt. Fokuset i vår datauthenting var samlede funn om utfordringer, eventuelt også anbefalinger, knyttet til barn og unges medvirkning. I noen publikasjoner var dette tilstrekkelig beskrevet i sammendrag eller konklusjon, og vi kunne trekke ut tekst derfra; i andre publikasjoner måtte vi i større grad sammenstille de overordnede resultatene selv. Hver enkelt publikasjon ble kun gjennomgått av én medarbeider, men gjennom stadige diskusjoner søkte vi en lik forståelse mellom alle medarbeiderne for hvilke og hvordan data skulle hentes ut.

Vi vurderte ikke studienes metodiske begrensninger eller risiko for systematiske skjevheter.

Innhenting av primærdata om personlige erfaringer

Målet med å innhente og analysere erfaringer fra relevante aktører var å identifisere utfordringer ved barns medvirkning i Norge i dag.

Intervjuer og fokusgrupper

Vi i FHI-teamet utførte intervjuer, individuelt, parvis og i grupper, enten ansikt-til-ansikt eller digitalt (på Teams eller telefon). Intervjuene varte i gjennomsnitt ca én time. Vi gjorde ikke lydopptak av intervjuene eller gruppesamtalene/fokusgruppene, men tok skriftlige notater. Dette ble både gjort av ressurs hensyn (vi hadde ikke tid til å transkribere intervjuene i etterkant) og av hensyn til personvern (kun ett dokument måtte lagres sikkert, og vi kunne i dette utelate personidentifiserende opplysninger).

Noen personer, f.eks. deltakere i retningslinjegrupper, ga også tilbakemeldinger via e-post eller i et individuelt intervju. Noen individuelle intervjuer ble også gjort med deltakere i en ekspertgruppe der deltakeren ikke var til stede under gruppeintervjuet. Det var noen få deltakere i intervjuene som også er representert som forfattere i litteraturgjennomgangen.

Rekruttering til intervjuer/innspillmøter

Buudir bidro til at FHI kunne få innspill fra ulike grupper eller tiltak tilknyttet Buudir, ved å informere og henvise til oss. Buudir benyttet eksisterende (planlagte) møter som FHIs prosjektteam kunne delta på. Dette gjaldt for eksempel Buudirs kompetansegruppe for dialog og mangfoldsensitivitet i barnevernet og Buudirs brukerråd for barnevernsfeltet.

Buudir bidro også med å sette oss i kontakt med deler av barnevernets institusjonsapparat på et overordnet nivå (Bufetat), men det var vi i FHI-teamet som opprettet den konkrete kontakten med ledelse eller ansatte på de ulike institusjonene. For øvrig tok vi kontakt med enkelte relevante organisasjoner og enkeltpersoner fra Buudir-møter vi hadde deltatt på.

Vi ga et gavekort på 300 kroner til ungdommer og unge voksne som bidro med sin erfaring fra barnevernet. Vi informerte imidlertid ikke (av praktiske årsaker) før intervjuet om at dette ville bli gjort.

Intervjuguider

Vi utviklet intervjuguider tilpasset til de ulike deltakergruppene. Alle intervjuguidene var tilpassede semistrukturerte intervjuer, dvs. at vi fulgte ikke guidene ordrett eller nødvendigvis stilte alle spørsmålene. Intervjuguidene skulle imidlertid sikre at vi var innom de forskjellige temaene, de gav oss tips til spørsmål og de kunne også deles ut til aktuelle intervjupersoner for å vise dem hva vi var interessert i.

Vi utviklet følgende intervjuguider:

- Intervjuguide for ansatte og voksne
- Intervjuguide for ungdom 12-18 år samt unge voksne (ca 18-25 år)
- Intervjuguide for barn under 12 år
- Intervjuguide til enslige mindreårige asylsøkere

Intervjuguide for ungdom og unge voksne er vedlagt som et eksempel (vedlegg 2).

Personvern

FHI var behandlingsansvarlige i prosjektet. Vår behandling av personopplysninger ble vurdert av personvernombudet ved FHI som ga sin tilrådning, samt godkjent av fagdirektør for forskning ved område for helsetjenester (Personvernkonsekvensvurdering/DPIA *Data Protection Impact Assessment*, eProtokollnummer 4096-4096).

Behandlingsgrunnlaget for behandlingen av personopplysninger er GDPR artikkel 6, nr. 1 e) og unntaket i artikkel 9, nr. 2 j), og supplerende rettsgrunnlag er personopplysningsloven §§8 og 9, som innebærer at forskningsprosjektet er vurdert å være i allmennhetens interesse (<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>).

Ved intervjuer der vi måtte behandle personopplysninger (navn og kontaktinformasjon) måtte vi innhente samtykke fra personen selv, hvis vedkommende var over 16 år. Dersom intervjupersonen hadde vært under 16 år og vi skulle håndtere personopplysninger, måtte vi innhentet samtykke fra foresatte, men dette ble ikke aktuelt. Barnet eller ungdommen gir selv sitt *forskningsetiske* samtykke ved informert og frivillig å delta i et intervju.

Intervjunotatene og eventuelle kontaktopplysninger og samtykkeskjema ble lagret på plattformen Tjenester for sensitive data (TSD) som er en sikret plattform FHI har tilgang til via Universitetet i Oslo.

Vi utviklet informasjonsskriv og samtykkeskjema tilpasset de ulike gruppene. Se eksempel på infoskriv med samtykkeskjema i vedlegg 3.

Slik ivaretok vi personvern for grupper av informanter, i tråd med godkjent personvernkonskvensvurdering (DPIA):

- *Ansatte i barnevernet eller som i sitt arbeid er i kontakt med barnevernet.* Vi samlet ikke inn helseopplysninger ettersom personene var i kontakt med oss i kraft av sin stilling, men vi kunne ha tilgang på navn og eventuelt kontaktinfo. Personene ble rekruttert gjennom Bufdir eller gjennom vår henvendelse til f.eks. en aktuell organisasjon.
- *Barn og unge 12-18 år som er i kontakt med barnevernet.* Her gikk kontakten via Bufdir som sendte ut generelle forespørsler gjennom forskningskontakter i de ulike barnevernsregionene. Når institusjonene var interessert tok de kontakt med oss og gjorde avtaler med unge som ønsket å bidra. Enten intervjuet skjedde per telefon, i Teamsmøte eller ved fysisk møte hadde vi dermed ikke behov for navn eller kontaktinfo til deltakerne. Vi samlet heller ikke inn identifiserbar informasjon.
- *Unge voksne over 18 år som er eller har vært i barnevernet.* Her måtte vi ha navn og enten telefonnummer eller e-postadresse for å komme i kontakt. Opplysningene fikk vi gjennom Bufdir (f.eks. brukerrepresentanter i retningslinjegrupper), gjennom allerede kjente kontakter (som f.eks. brukerrepresentanter eller andre deltakere i grupper tilknyttet Bufdir), eller gjennom organisasjoner (f.eks. fosterforeningens ungdomsgruppe). Kontaktinfo ble lagret på plattformen Tjenester for sensitive data (TSD). For denne gruppen ba vi om om skriftlig samtykke for deltakelse. Dette ble sendt og mottatt på kryptert e-post og lagret i TSD.
- *Enslige mindreårige asylsøkere.* Vi intervjuet ungdommer under 18 år som bor i egne barnevernsinstitusjoner for enslige mindreårige asylsøkere. På grunn av språkvansker og generell rettssikkerhet for denne gruppen, ble det innhentet skriftlig samtykke fra ungdommenes verger og muntlig samtykke fra ungdommene selv (i likhet med andre ungdommer i barnevernsinstitusjoner). Infoskriv til både verger og ungdommer ble tilpasset målgruppen.

Gjennom infoskriv og muntlig informasjon forklarte vi at vi ikke representerer eller videreformidler informasjon til barnevernet, at barn og unges sak ikke vil påvirkes og deltakelsen har ingenting å si for deres relasjon til barnevernet. Deltakerne kunne avslå å svare på spørsmål under samtalen eller trekke seg underveis hvis de selv ønsket. Det

var ikke mulig å trekke seg som deltaker i etterkant, fordi vi da ikke kunne skille ut dataene som handler om vedkommende deltaker.

Vi ønsket også å intervju barn under 12 år som var eller hadde vært i kontakt med barnevernet, samt barn og unge 12-18 år som mottok andre tiltak enn barnevernsinstitusjon, dvs. som bodde hjemme og mottok hjelpetiltak eller som bodde i fosterhjem. Vi forsøkte å rekruttere deltakere fra disse gruppene via kommunale barnevernstjenester, men lyktes ikke å komme i kontakt med aktuelle deltakere. (For barn og unge i de aktuelle gruppene måtte vi ha innhentet samtykke fra foreldre, eventuelt fosterforeldre dersom disse hadde foreldreansvaret, ettersom kontaktinformasjon hadde vært påkrevet.)

Bearbeiding og analyse av data

Databearbeidingen hadde som mål å være transparent og systematisk og føre til en meningsfull og pålitelig oversikt over utfordringer. Vi presenterer først den analytiske tilnærmingen, deretter de syv stegene i vår fremgangsmåte.

Rammeverksanalyse

Vår analytiske tilnærming var inspirert av «*best fit framework synthesis*» (30;31), som i korthet innebærer at man starter med et kjent, gjerne teoretisk, rammeverk som dataene kategoriseres/kodes etter (deduktiv fase), før man eksplorerer og koder data som ikke passer inn i det opprinnelige rammeverket (induktiv fase).

Rammeverksanalyse er en kvalitativ analyseform, det vil si at det primært ikke er antall eller prosenter som hentes ut, men samlede eller enkeltvis erfaringer. Analysen er noe forenklet sett i forhold til hvordan den er beskrevet i metodelitteraturen, gitt ressursene vi hadde til rådighet. Vi bestrebet oss på å få med de viktigste funnene.

Vi benyttet *to* rammeverk i vår analyse: faser i en barnevernssak og nivåer av medvirkning, beskrevet nedenfor.

Rammeverk 1: Faser i en barnevernssak

Utgangspunktet for det første rammeverket var fasene/saksområdene i en barnevernssak. Vi definerte det som til sammen 12 faser eller saksområder, det vi videre betegner som kategorier. Disse kategoriene var:

- Undersøkellesfase
- Hjelpetiltak
- Akutttiltak
- Nemd, tingrett
- Omsorgsovertakelse
- Barneverninstitusjon
- Fosterhjem
- Ettervern
- Klagesaker
- Familieråd

- Samvær
- Adopsjon

Under analysearbeidet la vi til kategorier med tema eller aspekter som fremsto som viktige, enten i forskningslitteraturen eller i intervjuene.

Rammeverk 2: Nivåer av medvirkning

Basert på allerede eksisterende modeller for medvirkning utviklet vi en egen variant av medvirkningsmodell, som vi mente var egnet for analysen av dataene. Vi kombinerte to modeller for medvirkning for å få en modell eller ramme som var mest mulig hensiktsmessig til vårt formål, som var å oppsummere medvirkningsutfordringer på tvers av forskningslitteratur og personlige erfaringer (se tabell 1). Fra Harts stigemodell (18), som er utviklet for barn generelt og ikke med tanke på barnevernet spesielt, hentet vi to nivåer av ikke-medvirkning, og fra Strandbus modell (gjengitt i Paulsen 2022 (25)) hentet vi fem nivåer for medvirkning, i deres modell betegnet som trinn i en prosess (25).

De syv nivåene presenteres i tabell 1 nedenfor. Vi omtaler dem som *nivåer* i vår modell, fordi de her skal uttrykke hvor de empiriske funnene *tematisk* befinner seg, enten de er positive (f.eks. barnet har fått mulighet til meningsdannelse) eller negative (barnet har *ikke* fått mulighet til meningsdannelse). Vi har brukt modellen til å tydeliggjøre hvilke utfordringer som trer frem i vårt datamateriale. I tabellen beskrives nivåene fra de opprinnelige modellene) og vår forklaring.

Tabell 1. Rammeverk 2 for analysen, en egenutviklet modell for barn og unges medvirkning i barnevernet, sammensatt av to etablerte modeller (18;25)

	Grad av medvirkning		Forklaring
Medvirkning (nivåer inspirert av Strandbu 2008 (25))	7	Barnevernets oppfølging av barnet etter beslutningsprosessen	Barnevernet følger opp beslutningen, gir informasjon om hva som er besluttet og hvorfor, følger opp barnet
	6	Barnevernets vurdering og inklusjon av meningen	Barnevernet vurderer og inkluderer barnets mening, sett opp mot barnevernets egne vurderinger
	5	Barnets mulighet til å uttrykke sin mening	Barnet gis en reell mulighet til å uttrykke sin mening
	4	Barnets meningsdannelse	Barnet danner seg en mening basert på mottatt informasjon, dialog med barnevernet og andre, egen forståelse og prosessering
	3	Informasjon gitt barnet	Barnet skal gis tilpasset informasjon på alle stadier
Ikke-medvirkning (nivåer inspirert av Hart 1992 (18))	2	Symbolsk medvirkning (<i>tokenism</i>)	Regler (formelle el. juridiske krav) er fulgt, men i praksis ingen reell medvirkning
	1	Ingen tilrettelegging for medvirkning	Barnet har ikke fått mulighet til å medvirke i sin sak

Steg 1: Koding av data fra studiene i rammeverk 1

Vi gikk gjennom alle de inkluderte studiene og hentet ut data som var relevante for vår problemstilling, dvs. utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet. Vi kodet uthentede data inn i de 12 forhåndsdefinerte kategoriene (fasene/saksområdene i barnevernet). Ettersom det i datamaterialet fremkom tema eller aspekter som fremsto som viktige og som ikke inngikk i de 12 kategoriene, la vi til ytterligere kategorier (f.eks. Små barn, Tals- og tillitspersoner, Rammebetingelser, Minoritetsperspektiv).

Steg 2: Koding av intervjudata i rammeverk 1

Vi gikk deretter gjennom intervjutekstene og hentet ut de viktigste funnene. Disse funnene vurderte vi opp mot kategoriene vi allerede hadde etablert (de 12 initiale og de som var tillagt), og vi kategoriserte funnene på samme måte som dataene fra forskningslitteraturen. Vi fant at det ytterligere manglet noen vesentlige kategorier og la disse til (f.eks. Beredskapshjem). Totalt etablerte vi 21 kategorier.

Steg 3: Koding av studie- og intervjudata i rammeverk 2

Så kodet vi alle dataene som var kategorisert inn i faser/saksområder i barnevernet (rammeverk 1) inn i nivåer for medvirkning (rammeverk 2). Et eksempel: Vi kodet et datauttrekk (tekstutdrag: «*legges vekt på selve dokumentasjonsprosessen av barnets mening, fremfor en nødvendig vurdering av substansen i det barnet formidler*») fra en studie inn i kategorien «Nemnd/tingrett» i rammeverk 1, og fant så at akkurat dette uttrekket kunne klassifiseres under nivå 2, symbolsk medvirkning i rammeverk 2.

Steg 4: Integrering av de to rammeverkene

I en integrering av de to rammeverkene, ble altså sammenstilte funn fra forskningslitteraturen og intervjuer plassert inn i medvirkningsmodellens ulike nivåer. I arbeidet med det omfattende datamaterialet benyttet vi Excel-matriser. I matrisene utgjorde hver av kategoriene i rammeverk 1 (faser/aspekter i barnevernet) kolonner (n=21), de enkelte studiene (n=27) og intervjuene (n=26) utgjorde rader, mens hver matrise (arkfane) utgjorde ett medvirkningsnivå i rammeverk 2 (n=7).

Hvert enkelt datafunn befant seg dermed på en rad (studie X eller intervju X), under en kolonne (f.eks. nemnd/tingrett eller minoritetsperspektiv) og på en arkfane (f.eks. symbolsk medvirkning eller barnets meningsdannelse).

For å få best mulig oversikt over dataene samlet vi hver fase/aspekt i barnevernet i hver sin word-tabell og skrev deretter disse ut på ark. Det ble 21 tabeller, med dataene for alle de syv medvirkningsnivåene, se et forenklet eksempel nedenfor (tabell 2). Noen tabeller (kategorier) omfattet kun forskningslitteratur, noen omfattet kun intervjudata, men de fleste tabellene besto av data fra både forskningslitteratur og intervjuer.

Tabell 2. Et forenklet eksempel på tabell med integrerte data, kategori Små barn

Medvirkningsnivå	Studier (n=2)	Intervjuer (n=3)
7: Barnevernets oppfølging	(ingen data)	Fagekspert: Små barns medvirkning er viktig i alle saker og i alle faser. Fagekspert: Viktig også å ikke overfortolke, men å reflektere rundt tolkningen av barnets signaler. Ung voksen: Barnevernet bør bruke visuelle ting, bruke tegninger og illustrasjoner, bør ha mer tid og ressurser til å gjøre slike ting
6: Barnevernets inklusjon av mening	(ingen data)	(ingen data)
5: Barnet uttrykker mening	(ingen data)	(ingen data)
4: Barnets meningsdannelse	Studie X: Når saksbehandlerne tolker medvirkning som å bli sett, observert, innhentet opplysninger om og fortolket, tar den voksne over ansvar for å gi barnet en stemme.) Studie X: Konkrete beskrivelser, hvor barnet får tre frem gjennom handlingene sine, kan bidra til at barnet i større grad fremstår som en aktiv deltaker i situasjonen.	(ingen data)
3: Informasjon gitt barnet	Studie Y: Barnet kan få tildelt en posisjon som mottakere av omsorg og beskyttelse. Den ansattes oppgave blir å ivareta barnets behov, blant annet gjennom å skjerme barnet mot informasjon og ansvar som den voksne vurderer barnet ikke bør utsettes for.)	Fagekspert: Det er få som dokumenterer noe om hvordan de har informert barna på et passende nivå, lagt til rette for medvirkning.
2: Symbolsk medvirkning	(ingen data)	(ingen data)
1: Ingen tilrettelegging	Studie X: Synet på særlig små barn som sårbare, kan fungere som en barriere mot barns medvirkning.)	Fagekspert: Jo yngre barn er, jo mindre oversikt har de over hvilke konsekvenser det de sier kan få. Dette bør tematiseres i enhver anledning.

Steg 5: Formulering av utfordringer

Til slutt sammenstilte og diskuterte vi de 21 tabellene og formulerte de viktigste utfordringene. Fremgangsmåten var at vi hang tabellene på veggen, før vi leste og diskuterte oss gjennom materialet. I samarbeid formulerte vi utfordringer underveis, som kunne bli endret eller strøket i det videre arbeidet. Etter to gjennomganger hadde vi en liste med utfordringer, som vi sjekket opp mot en ny gjennomlesning av datamaterialet.

De identifiserte utfordringene befant seg på et noe overordnet nivå og gikk igjen flere steder i materialet eller berørte særlig relevante aspekter. Under disse overordnede utfordringene, samlet vi de tilhørende «under-utfordringer» som i hovedsak var mer konkrete og ofte/av og til tilhørende et bestemt saksfelt.

Steg 6: Høring

Etter at vi hadde kondensert og beskrevet utfordringene i tilstrekkelig detalj, sendte vi oversikten over utfordringene til alle som hadde deltatt i intervjuene, og ba dem prioritere de ti viktigste utfordringene. Vi ba dem også legge til utfordringer, hvis de mente noe viktig var utelatt. Dersom vi ikke mottok svar, sendte vi en påminnelse og ga en utvidet tidsfrist.

Steg 7: Prioritering

Med grunnlag i prioriteringene og innspillene fra intervjudeltakerne, og vår egen kjennskap til datamaterialet, gjorde vi en prioritering av utfordringene. I det videre prioriteringsarbeidet ble noen av utfordringene utdypet, omskrevet eller til dels slått sammen. Vi forsøkte å imøtekomme innspillene fra høringsrunden i så stor grad som mulig, men den endelige prioriteringen er basert på vår samlede vurdering av det totale materialet.

Resultater

Beskrivelse av litteratursøket og inkluderte studier

Søk i OpenAlex og andre kilder

To OpenAlex-søk ga henholdsvis 175 og 35 treff. Søkene baserte seg på et antall frøstudier, som beskrevet i metodekapittelet. I alt 18 relevante publikasjoner ble identifisert gjennom de to søkene i OpenAlex: 16 i første søk og 2 i oppdateringssøket.

I tillegg gjorde Bufdir oss oppmerksomme på aktuelle publikasjoner (n=2), vi fant aktuelle publikasjoner gjennom referanselister i inkluderte studier (n=2), og vi åpnet for å inkludere særlige aktuelle studier som vi ble oppmerksomme på gjennom media eller tidsskrifter og som ble publisert i løpet av prosjektperioden (n=5).

Vi inkluderte totalt 27 studier som alle omfattet norske, egeninnsamlede data (22;32-57). Listen over de inkluderte studiene, med førsteforfatter, årstall, tittel og hvor studiene ble identifisert, er presentert i vedlegg 4.

Vi identifiserte også fem systematiske oversikter, publisert mellom 2015 og 2023 (7;9;58-60). Ettersom vi inkluderte et såpass høyt antall relevante studier med norske data, så inkluderte vi ikke de fem oversiktene sammen med primærstudiene vi hentet ut data fra og sammenstilte med intervjuene. Vi omtaler imidlertid de fem systematiske oversiktene i diskusjonskapittelet og vi ser deres funn i relasjon til våre funn.

Vi gjennomgikk også to bøker, to retningslinjer og én NOU som alle berører barn og unges medvirkning i barnevernet, men disse prioriterte vi ikke å hente ut data fra, ettersom alle støttet seg på primærdata fra andre studier.

Inkluderte studier

De 27 inkluderte primærstudiene er presentert i vedlegg 4. Disse studiene bygger alle på norske empiriske primærdata og er publisert mellom 2016 og 2023. Som nevnt tidligere (under avvik fra prosjektplanen) valgte vi å inkludere fire studier som var publisert før 2020 (39;42;47;48) (som ikke inngikk i den opprinnelige FHI-rapporten (8)), fordi de belyste tematikken på en verdifull måte.

De 27 studiene omhandler undersøkelsesfasen, kommunal barneverntjeneste, hjelpetil-tak, tverrfaglig samarbeid, familieråd, nemnd, fosterhjem, institusjon, samvær, tals- og

tillitsperson, ettervern, små barn, foreldre, minoriteter samt organisering av barnevernet. Data i studiene var primært fra kvalitative intervjuer, med barn, ungdom, unge voksne, ansatte, foreldre eller samarbeidspartnere. Noen få studier var basert på dokumentanalyse eller kvantitative undersøkelser.

Beskrivelse av intervjumaterialet

Vi gjennomførte 26 intervjuer, enten individuelt, i par eller i gruppe. Totalt snakket vi med 64 personer, hvorav 15 var ungdommer eller unge voksne (13 til 25 år) med egen erfaring med tiltak i barnevernet. Blant de resterende var majoriteten fagpersoner og andre som deltok i tre større fokusgruppeintervjuer og/eller ble intervjuet av oss i etterkant. Ettersom noen deltakere inngikk i flere intervjusituasjoner og store grupper, er tallene noe omtrentlige og summen av tallene på listen nedenfor vil overstige 64 personer. Følgende grupper er representert i intervjumaterialet:

- Ungdommer og unge voksne med nåværende og tidligere tiltak fra barnevernet (blant annet opphold i ulike typer barnevernsinstitusjoner), inkludert enslige mindreårige asylsøkere, totalt 15 personer
- Ansatte i barnevernet, via grupper knyttet til Bufdir eller etter direkte kontakt, totalt anslagsvis 17 personer
- Deltakere i Bufdirs kompetansegruppe for dialog og mangfoldsensitivitet i barnevernet (ansatte i barnevernet, tidligere brukere, fagekspert, personer med bakgrunn i innvandrersorganisasjoner) og Bufdirs brukerråd for barnevernsfeltet (tidligere brukere, representanter for ulike organisasjoner), totalt 15 personer
- Prosjektledere og medlemmer i tidligere og pågående retningslinjer (tre retningslinjer: Utredning av hjelpebehov 0-6 år, Akuttarbeid, Vurdering av samvær), totalt 25 personer
- Ansatte eller frivillige i relevante organisasjoner som f.eks.-Landsforeningen for barnevernsbarn, Barn av rusmisbrukere, Mental helse Ungdom, Skeiv ungdom, KFUK/KFUM v/Forandringshuset og det romske kultur- og ressurscenteret Romano Kher, totalt minst 20 personer

I ekspertgrupper for tidligere og pågående retningslinjer satt blant annet ansatte i barnevernet, fagekspert/spesialister/forskere, jurister, personer fra ulike minoritetsorganisasjoner, Organisasjonen for barnevernsforeldre og Fosterhjemsforeningen.

Identifiserte faser/aspekter

I tillegg til de 12 kategoriene vi opprinnelig hadde av faser i barnevernet, la vi under analysearbeidet til 10 temaer og saksaspekter, se tabell 3.

Tabell 3. Faser/aspekter i en barnevernssak som utgjorde våre kategorier

Initiale kategorier	Kategorier lagt til under analysearbeidet
Undersøkelsesfase	Små barn
Hjelpetiltak	Minoritetsperspektiv
Akuttiltak	Tals- og tillitspersoner
Nemd, tingrett	Kontekst (sosioøkonomisk status, foreldre med psykiske problemer m.m.)
Omsorgsovertakelse	Forståelse av medvirkning
Barneverninstitusjon	Rammebetingelser i barnevernet
Fosterhjem	Barnevern generelt
Ettervern	Beredskapshjem
Klagesaker	Foreldre
Familieråd	Forståelse av medvirkning (begrepsforståelse)
Samvær	
Adopsjon	

«Klagesaker» var den eneste av de opprinnelige kategoriene hvor vi ikke identifiserte relevante data, slik at vi samlet sett endte med 21 kategorier. Alle de 21 kategoriene gjenspeiles i våre identifiserte utfordringer.

Én av kategoriene som fremkom var «forståelser av medvirkning». Alle de intervjuede deltakerne ble spurt om hvordan de forstår «medvirkning» (se eksempel på intervju-guide, vedlegg 2). Punktene under viser litt av bredden i forståelse av medvirkning, som fremgikk i intervjuene. (Dette er kun et utvalg og ikke direkte sitater.)

- De som faktisk skal få hjelp må være med i prosessen.
- En forutsetning for medvirkning er å forstå hvor barna er. Ikke la alder og modenhet komme i veien.
- Handler ikke nødvendigvis om at barna skal få beslutte.
- Jeg føler jeg er med på å bestemme når det gjøres en innsats fra barnevernets side. Det trenger ikke å være nøyaktig det jeg ønsker, men at jeg ser det går rett vei.
- Medvirkning er et uforståelig begrep for mange voksne. Der jeg har vokst opp bestemmer staten alt.
- Barn har i stor grad noen egne meninger, det gjelder bare å ha verktøy for å få disse frem!
- Retten til ikke å medvirke er viktig! Hvis barnet ikke vil ytre seg må det respekteres.
- Det er voksne som er ansvarlige for barn. Barn kan føle for mye skyld hvis medvirkning skal føre til at de skal bestemme.

Forståelsene av medvirkning og ulikhetene mellom dem reflekteres i vår formulering av de 27 identifiserte utfordringene.

Identifiserte utfordringer

Etter flere gjennomganger av datamaterialet fra forskningslitteraturen og fra intervjuene formulerte vi de utfordringene som pekte seg ut som de viktigste, i alt 27 utfordringer. Utfordringene var primært overordnede, men i litt ulik grad. Flere var delvis overlappende. Til hver utfordring tilordnet vi konkrete eksempler fra datamaterialet.

De 27 identifiserte utfordringene er presentert i tabell 4 nedenfor. Siden vi ikke gjorde lydopptak eller transkripsjon av intervjuene er det ikke mulig å illustrere deltakernes utsagn med direkte sitater. Imidlertid skrev vi notater i løpet av intervjuene som var så tett opp mot deltakernes originale formuleringer som mulig. I de delene av rapporteringen der det er aktuelt (se Forståelse av medvirkning og Anbefalinger under) har vi dermed bevart deltakernes formuleringer tett opp mot de opprinnelige notatene.

Noen viktige temaer som kommer frem i utfordringene er kommunikasjon med barnet/ungdommen, dokumentasjon av medvirkning, konsekvenser av medvirkning, kompetanse, organisering, barnet i familien, kulturperspektiv, ulik forståelse av medvirkning, små barn, samt tillitsperson.

Tabell 4. *Utfordringene vi identifiserte i datamaterialet, ikke-prioritert rekkefølge (n=27)*

Utfordringer
1) Barn og unge har ofte ikke tillit til kontaktpersonen deres i barnevernet.
2) Formell medvirkning kan komme i veien for reell medvirkning (f.eks. det er viktigere for barnevernet å gjøre det juridisk korrekte enn å skape trygghet; å krysse av på en sjekkliste går på bekostning av å skape en relasjon til barnet, å bli kjent).
3) Barns medvirkning i barnevernets beslutninger er ikke tilstrekkelig vektet og tilstrekkelig dokumentert.
4) Barn opplever å ikke bli tatt på alvor og sett for det mennesket det er (barnets følelse av selvverd og eget handlingsrom, ansatte ser ikke forbi problematferd og alder, viser ikke barnet tillit).
5) Barnevernets rammer, organisering og byråkrati blir en hindring for barnets medvirkning (tid, ressurser, dokumentasjonsplikt, tilgjengelighet, kontortid, hva barnevernet blir målt på).
6) Kommunikasjonen mellom barn og kontaktperson i barnevernet er ofte ikke tilrettelagt/tilpasset det enkelte barn (f.eks. ha møter på kontoret, skolen, kafé, gå tur eller kjøre bil; om det er en vanlig samtale, bruk av tegning, lek, videoinnspilling, tekstmeldinger; at den ansatte er bevisst maktforhold, holdninger, kroppsspråk).
7) Barnevernsansattes vansker med å få barnet i tale og skape trygghet svekker muligheten for barn og unges medvirkning (barnet har ikke tillit, vil ikke snakke, markerer grenser/motstand/protester/sinne, ansatte viser lite fleksibilitet, gir opp for fort).
8) Barnets relasjon til foreldrene kan være et hinder for reell medvirkning (f.eks. frykt for foreldrene, lojalitet til foreldrene).
9) Måten barnevernet involverer foreldre/fosterforeldre på kan hindre barnets reelle medvirkning (f.eks. allianse mellom barnevern og foreldre/fosterforeldre, undersøkelsessaker der barnevernet vil ha en god relasjon til foreldrene, foreldre/fosterforeldres tilstedeværelse i møter hvor barnet også deltar).
10) Barnevernsansattes manglende kompetanse kan hindre reell medvirkning (kulturkompetanse, kommunikasjonskompetanse, samspillskompetanse med små barn, Lhbt+-kompetanse).
11) Barnevernets holdninger til og manglende kunnskap om ulike kulturer eller minoriteter kan føre til misforståelser/feiltolkninger/mistillit/fremmedgjøring av barnet eller familien. (På den ene siden kan familiens minoritetsbakgrunn bli brukt som eneste forståelsesramme i barnevernets møte med barnet, og fattigdom, relasjonelle forhold, barnets egenart, mm. overses. På den andre siden kan kulturspesifikke uttrykksformer, samhandling og samtalemåter overses eller feiltolkes.)
12) Manglende eller feil bruk av tolk kan hindre barn og unges medvirkning i f.eks. møter eller undersøkelsessaker (tolker som ikke kan språket godt nok, tolker som har relasjoner til noen i familien, barn som må tolke for sine foreldre).
13) Manglende kontinuitet (i relasjoner, bosted, tiltak, kontaktperson) kan være et hinder for barn og unges medvirkning (mange overganger i barnevernssystemet og å måtte gjenta historien sin til mange, kan føre til manglende trygghet og tillit).
14) Barnets (og ev. familiens) manglende erfaring med selvbestemmelse og medvirkning fra tidligere i livet, kan gjøre medvirkning i barnevernet utfordrende.

-
- 15) Barn og unges opplevelse av manglende medvirkning/gjennomslag kan føre til apati/sinne/problematferd som igjen kan forsterke vansker med barnets medvirkning.

  - 16) Manglende felles forståelse av medvirkning kan være en utfordring for barn og unges medvirkning (f.eks. manglende felles forståelse på tvers av tjenester, innad i barnevernet, blant foreldre og barn).

  - 17) Både barn og voksne kan av og til oppfatte barns medvirkning som om barn alltid kan/skal bestemme (f.eks. at den ansattes vurdering ikke inkluderes, manglende vurderinger av barns ønsker opp mot barns beste).

  - 18) Barnevernets fremstilling av barnets rett til å medvirke kan føre til at barnet opplever seg tvunget/presset til å ta et valg.

  - 19) Medvirkning kan oppleves som et for stort ansvar for enkelte barn/i enkelte situasjoner.

  - 20) Informasjon til barnet, barnets meningsdannelser og barnets ytringer blir noen ganger sett på som avgrensede og endelige av barnevernet, heller enn pågående prosesser som kan ta tid (å forstå, danne seg en mening og å uttrykke sin mening kan ta tid).

  - 21) Barn som uttaler seg om sin sak kan oppleve at ytringer blir tolket for bokstavelig og ikke lar seg nyansere eller endre på et senere tidspunkt («bordet fanger»).

  - 22) Små barn får sjelden medvirke (barnets sårbarhet kan komme i veien for medvirkning, vanskelig å tolke, manglende kompetanse hos ansatte, barn oppfattes som forlengelse av foreldrene, har ikke en egen stemme).

  - 23) Barnets alder kan bli bestemmende for hvor mye barn får medvirke, uten nærmere vurderinger, begrunnelser og dokumentasjon av barnets kapasitet til medvirkning.

  - 24) Barn eller ungdom kjenner ikke igjen sine egne uttalelser i dokumentasjonen fra barnevernet/nemnd (manglende bruk av direkte gjengivelse, misforståelser/feiltolkninger/vrangtolkninger, ikke skille mellom barnets stemme og voksnes tolkninger av barnets utsagn).

  - 25) Barn forstår ofte ikke hva som ligger til grunn for beslutninger som barnevernet tar om barnet.

  - 26) Ord og begreper som barnevernsansatte bruker, kan gjøre at barn føler seg fremmedgjort i kontakt med barnevernet (eks. fagspråk, formelt språk, «stammespråk», forkortelser).

  - 27) Mange barn vet ikke at de kan ha med seg en tillitsperson i møte med barnevernet (kan gi støtte og trygghet til barnet).

Vi spurte intervjudeltakerne også om hvilke anbefalinger de hadde til barnevernet for at barn og unges medvirkning skal styrkes (se intervjuguide vedlegg 2). Under gjengir vi et knippe av intervjudeltakernes anbefalinger som viser de gjennomgående temaene:

- Ungdom kan ha vanskelig for å uttale seg. Derfor bør barnevernet komme med flere forslag/alternativer/eksempler. De bør også spørre mer.
- Vær litt mer menneske! Kom deg på nivå med barnet. Bruk språk som barnet forstår og unngå faguttrykk, paragrafer og forkortelser.
- Det er viktig for den enkelte barnevernstjeneste å ha kompetanse til å snakke med ungdom som er avvisende.
- Det krever tid å få til de gode samtalene (en utfordring for mange barnevernstjenester).
- Barnevernsarbeidere bør få mer kompetanse om sped- og småbarn inn i sin utdanning – i tillegg til at de kan trekke inn ekspertise ved behov.
- Kulturkompetanse når vi [ansatte i barnevernet] jobber med foreldre fra andre kulturer.
- Viktig med kvalifiserte og habile tolker.

Som vi ser så henger anbefalingene tett sammen med de identifiserte utfordringene.

Prioriterte utfordringer

Vi sendte en forespørsel på e-post til alle intervjudeltakerne om å prioritere de ti viktigste av de 27 identifiserte utfordringene, samt legge til hvis noe manglet. E-postene gikk til enkeltpersoner vi hadde intervjuet (voksne og unge voksne), barnevernstiltak der vi hadde intervjuet ungdommer samt grupper vi hadde hatt samtaler med (via Bufdir). Totalt sendte vi 24 e-poster samt påminnelser. Vi mottok svar fra ni miljøer/personer; sju av svarene representerte mer enn én person. Det var god variasjon i typen deltakere som ga tilbakemeldinger: unge voksne, fageksperter, ansatte i barnevernet samt personer fra minoritetsgrupper og brukerorganisasjoner.

Flere av deltakerne som ga respons, spesielt unge voksne med egen barnevernserfaring, fremhevet at *alle* utfordringene opplevdes som viktige, selv om de måtte prioritere ti. Følgende utfordringer ble ganske enstemmig og flest ganger prioritert som de viktigste:

- Utfordring nr. 6: Kommunikasjonen mellom barn og kontaktperson i barnevernet er ofte ikke tilrettelagt/tilpasset det enkelte barn.
- Nr. 7: Barnevernsansattes vansker med å få barnet i tale og skape trygghet svekker muligheten for barn og unges medvirkning.
- Nr. 11: Barnevernets holdninger til og manglende kunnskap om ulike kulturer eller minoriteter kan føre til misforståelser/feiltolkninger/mistillit/fremmedgjøring av barnet eller familien.
- Nr. 12: Manglende eller feil bruk av tolk kan hindre barn og unges medvirkning i f.eks. møter eller undersøkelsessaker.
- Nr. 13: Manglende kontinuitet (i relasjoner, bosted, tiltak, kontaktperson) kan være et hinder for barn og unges medvirkning.
- Nr. 14: Barnets (og eventuelt familiens) manglende erfaring med selvbestemmelse og medvirkning fra tidligere i livet, kan gjøre medvirkning i barnevernet utfordrende.
- Nr. 27: Mange barn vet ikke at de kan ha med seg en tillitsperson i møte med barnevernet.

Det kom i tillegg en del konkrete innspill, i hovedsak utdypinger av allerede formulerte utfordringer. Noen av innspillene var:

- Medvirkning må komme i gang tidlig, uten medvirkning fra første møte vil det være demotiverende for barnet å medvirke.
- På den ene siden, betydningen av mange minoritetsfamiliers manglende forståelse for hvordan barnevernet og samfunnet fungerer og hva medvirkning er, og, på den andre siden, manglende kulturforståelse fra det offentlige side.
- Vektlegging av de aller minste barna.
- Barn vet ikke hvilken rolle og funksjon de voksne de møter i saken har og vil derfor kanskje ikke dele informasjon.
- Viktigheten av strukturer i barneverntjenestens arbeid for å sikre barns medvirkning.
- Barn kan oppleve at informasjon gitt til barnevernet ikke blir ivarettatt på en god måte, f.eks. delt med foreldre uten at barnet ønsker det.

- Viktig å dokumentere om barnet faktisk har forstått hva medvirkning betyr og hvilke rettigheter det har. Dersom barnet ikke har forstått må barnet gis mulighet snarest mulig på å få medvirket ved bruk av en annen metode enn den som allerede er blitt prøvd. Barn kan medvirke gjennom non-verbal kommunikasjon, verbal kommunikasjon, ved bruk av tegning eller andre kreative metoder.
- Frykt for å såre foreldrene/gjøre de lei seg, vanskelig å si hvis barnet f.eks. ikke vil ha samvær.
- Tolker som oversetter feil fordi hen mangler ord i språket for å forklare riktig, tolker som ikke vil oversette fordi hen personlig er uenig i det barnevernet vil formidle.
- Å markere grenser/vise motstand kan også forstås som en form for medvirkning.

Vi har forsøkt å ta hensyn til alle innspillene i vår formulering av de prioriterte utfordringene.

Vi presenterte de 27 utfordringene og de første innkomne prioriteringsforslagene for Bufdir. Bufdirs respons var positiv, de gjenkjente utfordringene, men påpekte også det høye antallet utfordringer. Til slutt foretok vi i FHI-teamet, uavhengig av Bufdir, den endelige prioriteringen, basert på innkomne tilbakemeldinger (prioriteringer og tillegg) og vår kunnskap om hvilke utfordringer som best reflekterer datagrunnlaget. Vi presenterer våre prioriteringer i tabell 5 nedenfor. Listen inneholder 14 prioriterte utfordringer. Utfordringene på listen kan overlapse og/eller henge sammen, men hver og en representerer likevel et funn vi vil løfte frem.

Tabell 5. Prioriterte utfordringer, ikke prioritert rekkefølge (n=14)

PRIORITERTE UTFORDRINGER
<p>Formell medvirkning kan komme i veien for reell medvirkning. Det kan synes viktigere for barnevernet å gjøre det juridisk korrekte enn å skape trygghet. Å krysse av på en sjekklister går på bekostning av å skape en relasjon til barnet og bli kjent.</p>
<p>Barns medvirkning i barnevernets beslutninger er ikke tilstrekkelig vektet og tilstrekkelig dokumentert. Det fremkommer ikke alltid hvordan barnevernet har jobbet med og i praksis gjennomført medvirkning i hver enkelt sak. Å skrive «barnet har blitt snakket med» er ikke tilstrekkelig. Barn eller ungdom kjenner heller ikke igjen sine egne uttalelser i dokumentasjonen fra barnevernet/nemnd. Dette kan være manglende bruk av direkte gjengivelse, misforståelser/feiltolkninger/vrangtolknninger eller ingen skiller mellom barnets stemme og voksnes tolkninger av barnets utsagn.</p>
<p>Barnevernets rammer, organisering og byråkrati blir en hindring for barnets medvirkning. Dette kan handle om tid, ressurser, dokumentasjonsplikt, tilgjengelighet, kontortid, hva barnevernet blir målt på eller mangel på strukturer i barnevernstjenestens arbeid for å sikre barns medvirkning. Kategoriske forståelser (barnets alder, fysisk helse, psykisk helse, funksjonsnedsettelse) kan bli bestemmende for hvor mye barn får medvirke, uten nærmere vurderinger, begrunnelser og dokumentasjon av barnets kapasitet til medvirkning.</p>
<p>Barnevernsansattes vansker med å få barnet i tale og skape trygghet svekker muligheten for barn og unges medvirkning. Barn kan utagere på ulikt vis eller trekke seg unna og nekte å snakke, si svært lite eller snakke usant. Dette kan ha mange årsaker. Barn kan mangle tillit. Barn kan frykte, være lojale mot eller ikke ville såre foreldrene. Barn vet ikke alltid hvilken rolle personen de snakker med har eller hva utsagnene fra barnet skal brukes til. Barn kan oppleve at informasjon gitt til barnevernet ikke blir ivaretatt på en god måte, f.eks. delt med foreldre uten at barnet ønsker det. Foreldre eller fosterforeldres kan være til stede i samtaler eller møter. Den ansatte viser lite fleksibilitet og gir opp for fort. Systemet er ikke tilrettelagt for å kunne jobbe relasjonsskapende.</p>
<p>Kommunikasjonen mellom barn og kontaktperson i barnevernet er ofte ikke tilrettelagt/tilpasset det enkelte barn. Kontaktpersonen kan f.eks. ha møter på kontoret, på skolen, på kafé, gå tur eller kjøre bil sammen med barnet. Medvirkning kan skje gjennom f.eks. en vanlig samtale, bruk av tegning, lek, videoinnspilling eller tekstmeldinger. Kon-</p>

---

taktpersonen bør være bevisst maktskjevheter, egne holdninger, språk, begrepsbruk og kroppsspråk. Mangel på tilpassing av kommunikasjon kan føre til at barnet ikke forstår bakgrunnen for beslutningene som blir tatt og/eller til manglende tillit.

Barnevernansattes manglende kompetanse kan hindre reell medvirkning. Dette kan gjelde kulturkompetanse, kommunikasjonskompetanse, samspillskompetanse med små barn eller Lhbt+-kompetanse.

Barnevernets holdninger til og manglende kunnskap om ulike kulturer eller minoriteter kan føre til misforståelser, feiltolkninger, mistillit og fremmedgjøring av barnet eller familien. På den ene siden kan familiens minoritetsbakgrunn bli brukt som eneste forståelsesramme i barnevernets møte med barnet, og fattigdom, relasjonelle forhold, barnets egenart, mm. overses. På den andre siden kan kulturspesifikke uttrykksformer, samhandlinger og samtalemåter overses eller feiltolkes.

Manglende eller feil bruk av tolk eller for lav kvalitet på tolkingen, kan hindre barn og unges medvirkning. Dette kan gjelde f.eks. i møter eller undersøkelsessaker. Det kan være tolker som ikke kan språket og begrepene godt nok, tolker som har relasjoner til noen i familien og/eller tolken er uenig i det barnevernet vil formidle, vansker med å få tak i kvalifisert tolk eller barn som må tolke for sine foreldre.

Barnets (og ev. familiens) manglende erfaring med selvbestemmelse og medvirkning fra tidligere i livet kan gjøre medvirkning i barnevernet utfordrende.

Manglende felles forståelse av medvirkning kan være en utfordring for barn og unges medvirkning. Det kan være manglende felles forståelse på tvers av tjenester, innad i barnevernet samt blant foreldre og barn. For eksempel kan noen oppfatte barns medvirkning som om barn alltid kan/skal bestemme (f.eks. at den ansattes vurdering ikke inkluderes, manglende vurderinger av barns ønsker opp mot barns beste), eller barnevernets fremstilling av barnets rett til å medvirke kan føre til at barnet opplever seg tvunget eller presset til å ta et valg.

Informasjon til barnet, barnets meningsdannelser og barnets ytringer blir noen ganger sett på som avgrensede og endelige av barnevernet, heller enn pågående prosesser som kan ta tid. Å forstå, å danne seg en mening og å uttrykke sin mening kan ta tid.

Barn som uttaler seg om sin sak kan oppleve at ytringer blir forstått for bokstavelig og ikke lar seg nyansere eller endre på et senere tidspunkt. Barn kan oppleve at «bordet fanger».

Små barn får sjelden medvirke. Barnets sårbarhet kan komme i veien for medvirkning, det kan være vanskelig å tolke, manglende kompetanse hos ansatte, barn kan oppfattes som forlengelse av foreldrene, det har ikke en egen stemme.

Mange barn vet ikke at de kan ha med seg en tillitsperson i møte med barnevernet. En tillitsperson kan gi støtte og trygghet til barnet. Barnevernet gjør ofte lite for å hjelpe til å få på plass en slik trygghetsperson.

Diskusjon

Hovedfunn

Vi undersøkte hva er de viktigste utfordringene for barn og unges reelle medvirkning i barnevernet. Det samlede utfordringsbildet vi identifiserte omfattet 27 spesifikke utfordringer. De 14 prioriterte utfordringene er, i forkortet versjon (ikke prioritert rekkefølge):

- Formell medvirkning kan komme i veien for reell medvirkning.
- Barns medvirkning i barnevernets beslutninger er ikke tilstrekkelig vektet og dokumentert. Barn eller ungdom kjenner heller ikke igjen sine egne uttalelser i dokumentasjonen fra barnevernet/nemnd.
- Barnevernets rammer, organisering og byråkrati blir en hindring for barnets medvirkning. Kategoriske forståelser kan bli bestemmende for hvor mye barn får medvirke, uten nærmere vurderinger av barnets kapasitet til medvirkning.
- Barnevernsansattes vansker med å få barnet i tale og skape trygghet svekker muligheten for barn og unges medvirkning.
- Kommunikasjonen mellom barn og kontaktperson i barnevernet er ofte ikke tilrettelagt/tilpasset det enkelte barn. Mangel på tilpasning av kommunikasjon kan føre til at barnet ikke forstår bakgrunnen for beslutningene som blir tatt og/eller til manglende tillit.
- Barnevernsansattes manglende kompetanse kan hindre reell medvirkning.
- Barnevernets holdninger til og manglende kunnskap om ulike kulturer eller minoriteter kan føre til misforståelser og mistillit av barnet eller familien.
- Manglende eller feil bruk av tolk kan hindre barn og unges medvirkning i f.eks. møter eller undersøkelsessaker
- Barnets/familiens manglende erfaring med selvbestemmelse og medvirkning fra tidligere i livet kan gjøre medvirkning i barnevernet utfordrende.
- Manglende felles forståelse av medvirkning på tvers av tjenester, innad i barnevernet, blant foreldre og barn, kan være en utfordring for medvirkning.
- Informasjon til barnet, barnets meningsdannelse og barnets ytringer er pågående prosesser som kan ta tid.
- Barn som uttaler seg om sin sak kan oppleve at ytringer blir forstått for bokstavelig og ikke lar seg nyansere eller endre senere.
- Små barn får sjelden medvirke.
- Mange barn vet ikke at de kan ha med seg en tillitsperson i møte med barnevernet.

Styrker og svakheter ved denne studien

Denne studien representerer en triangulering av data, fordi den omfatter både oppsummering av forskningsstudier og primære intervjudata med en rekke ulike personer og grupper med tilknytning til barnevernet. I tillegg gjennomførte vi en høringsrunde basert på den første listen med 27 utfordringer. Brukermedvirkning er dermed en viktig del av studien. I tillegg er vår fremgangsmåte transparent og grundig, samtidig som vi har hatt en fleksibel tilnærming som muliggjorde oppfølging av innspill fra både vår og Bufdir sin side.

Foreliggende studie har også noen svakheter. Vi har ikke utført en fullstendig systematisk oversikt over den aktuelle forskningslitteraturen. Litteratursøket var begrenset, vi gjorde ingen kritisk vurdering av studiene, analysen var ikke dyptgående og diskusjonen omfattet ikke annen relevant litteratur.

Videre lyktes vi ikke med å gjennomføre intervjuer med alle relevante grupper. Det hadde vært særlig ønskelig å intervju barn under 12 år, slik at denne gruppens utfordringer ikke bare fremkom retrospektivt eller via voksne. I litteraturstudien inkluderte vi fem studier der også barn under 12 år er intervjuet eller har deltatt i spørreundersøkelse. Det hadde likevel vært nyttig å snakke med barn om deres opplevelser mens de fremdeles hadde barnets perspektiv og i dialog med oss. Vi hadde også ønsket å intervju barn og unge fra familier som hadde hjelpetiltak på intervjutidspunktet (ikke bare tidligere) og dermed hadde en mindre alvorlig familiesituasjon. Disse er til en viss grad også representert i studiene, men ikke alle typer hjelpetiltak er studert. Det kunne også vært nyttig å snakke med flere ungdommer eller unge voksne med minoritetsbakgrunn. Vi snakket både med ansatte som jobbet med unge med minoritetsbakgrunn og med voksne med egen minoritetsbakgrunn, men unges egne perspektiver formulert av dem selv manglet. Og til slutt kunne vi gjerne også hatt flere intervjuer med voksne (foreldre eller barnevernsansatte) om små barns medvirkning, ettersom dette både er et særlig komplisert tema og mindre studert. Disse fire gruppene er alle representert i datamaterialet, enten indirekte i intervjuer eller i forskningsstudier. Vi vet ikke om flere intervjuer med barn og unge som er i kontakt med barnevernet i dag kunne frembragt flere viktige dagsaktuelle utfordringer. De utfordringene som unge voksne og fagpersoner påpeker i vår studie, er imidlertid i stor grad samsvarende med de utfordringene som påpekes av de intervjuede ungdommene som i dag har barnevernstiltak. Til slutt er det viktig å påpeke at vi har begrensede data om barn og unge med ulike funksjonsnedsettelse.

Vi mottok også færre tilbakemeldinger enn ønsket i høringsrunden. Det kan være ulike årsaker til dette. Deltagerne fikk en relativt kort frist til å svare (vi utvidet derfor tidsfristen med en uke); svartidsrommet var til dels overlappende med vinterferie i deler av landet; det kan ha vært opplevd som ikke interessant å svare (utfordringsbildet var dekket/eller traff ikke i det hele tatt), utfordringene kan ha opplevdes som abstrahert bort fra deltagerens egne erfaringer, og for ansatte på institusjonene kan det ha vært utfordrende å innhente svar fra ungdommene som deltok i intervjuer. Dette betyr at

prioriteringen i noe mindre grad enn vi skulle ønske er basert på deltagernes egne vurderinger, og i litt større grad på våre fortolkninger av deltagernes vektning av de ulike utfordringene i selve intervjuene. Det styrker likevel validiteten i funnene at de tilbakemeldingene vi fikk, var i stor overenstemmelse med vår vurdering av datamaterialet.

Selv om det var god variasjon i typen deltakere som ga tilbakemeldinger, mottok vi ingen svar fra ungdommene som ble intervjuet *mens* de var i barnevernstiltak. Disse e-postene gikk til de kontaktpersonene vi hadde i tiltakene, med anmodning om å videreformidle til ungdommene og støtte disse i å svare oss. Det kan være at kontaktpersonene ikke hadde mulighet til dette, men to svar, som beskrev ungdommer som hadde flyttet eller ikke var interessert i å delta, kan også gjelde for flere av institusjonene. Flere av de 27 utfordringene var også formulert på en måte som ikke intuitivt var lett å forstå (uten støtte fra andre). Vi valgte bevisst formuleringer som i stor grad var tilpasset oppdragsgiver (Bufdir og retningslinjeutviklere), men det hadde vært nyttig for oss å kunne presentere og diskutere disse direkte med ungdommene. Dette tillot dessverre ikke prosjektets ressursramme. Selv om vi har gode data fra intervjuene med disse ungdommene, gikk vi dermed glipp av prioriteringene sett fra den situasjonen de befant seg i akkurat da. På den annen side fikk vi prioriteringer og innspill fra flere unge voksne (som representerte tre litt ulike miljøer/bakgrunner), slik at de unge brukerstemmene satte også sitt preg på de prioriterte utfordringene.

Overensstemmelse med litteraturoversikter

Vi identifiserte fem systematiske oversikter som tilfredsstilte inklusjonskriteriene, inkludert en oversikt over oversikter (paraplyoversikt) (7;9;58-60). Tre av oversiktene inngikk i paraplyoversikten og er derfor ikke presentert videre her (7;9;58). Nedenfor presenterer vi kort resultatene fra paraplyoversikten fra 2023 og en oversikt over kvalitative studier fra samme år. Det kan være overlapp mellom inkluderte studier i de to oversiktene.

McCafferty og Garcias paraplyoversikt oppsummerte 14 systematiske oversikter (59). Målet med paraplyoversikten var å oppsummere all tilgjengelig forskning fra systematiske oversikter over barn og unges medvirkning i barnevernet. De inkluderte oversiktene omfattet fra 12 til 96 studier og var publisert mellom 2008 og 2022, hvorav ni i 2020 eller senere. Forfatterne gjorde en tematisk analyse for å belyse temaer som gikk igjen på tvers av oversiktene. Tre temaer ble løftet frem:

- Barn har rett til å bli hørt og til å ta beslutninger om sitt eget liv, men forskningen tyder på at i praksis blir deres stemmer hverken tatt alvorlig eller hørt.
- Forholdet mellom barn og barnevernsansatte spilte en avgjørende rolle for å fremme medvirkning. Studiene understreket nødvendigheten av å forstå dynamikken i disse relasjonene og hvordan de påvirker barns opplevelse av medvirkning.
- Barnevernssystemene er heterogene med ulike lover, tilnærminger og arbeidsmetoder, og dette påvirker oppfatningen og begrensningen av medvirkning. Organisatoriske utfordringer – som myndighetenes oppfatninger,

medierepresentasjoner og manglende kvalitetstid for sosialarbeidere – begrenser effektiv involvering av barn i beslutningsprosesser.

Oversiktsforfatterne konkluderer med at til tross for internasjonale retningslinjer som barnekonvensjonen, kommer barns synspunkter og behov i liten grad til uttrykk i barnevernssammenheng. Dårlige relasjoner mellom fagpersoner og barn påvirkes av faktorer som byråkratisering, ressursmangel og mangel på kunnskap. Å prioritere barns beste krever at man unngår å bringe barnas stemmer til taushet og legger til rette for tilgang til informasjon, og det understrekes at både fagpersoner og barnevernssystemer spiller en rolle i denne oppgaven. Alt i alt handler medvirkningsprosessen om å forstå betydningen av barnets opplevelse i hverdagen (59).

Jørgensen og kollegers oversikt over kvalitative studier ble utført av tre norske forskere og publisert i september 2023 (60). Målet med oversikten var å undersøke barn og unges forståelse og opplevelse av medvirkning i barnevern og sosialtjenester. Tjuefem studier fra 12 land (i og utenfor Europa) ble inkludert. Alle studiene er intervjustudier med barn, totalt 584 barn og unge i alderen 4 til 23 år. Følgende utfordringer utpekte seg på tvers av studier:

- Mange barn og unge rapporterte at de ikke mottar tilstrekkelig informasjon om prosessene med sosiale tjenester.
- Mangelen på gjennomsiktighet ble identifisert som en hindring for meningsfull deltakelse, der barn og unge understrekte viktigheten av å forstå årsakene til tjenesteinnblanding fra begynnelse til slutt.
- Noen barn og unge forsto deltakelse som å påvirke beslutninger som tas om dem, mens andre vektla at deltakelse ikke nødvendigvis handler om å ta de endelige beslutningene så lenge de forsto begrunnelsen for avgjørelsene som ble tatt.
- Vanskeligheter oppstår når det mangler et stabilt forhold til en fast fagperson, noe som hindrer utviklingen av tillit og forståelse.
- Negative erfaringer omfatter situasjoner der sosialarbeidere fokuserer mer på foreldrene enn barnets velvære, forsøker å påtvinge ideer på barna eller bruker sin faglige posisjon til å ekskludere barn og unge fra beslutningsprosesser.
- Anerkjennelse av barn og unges innsikt og kunnskap, aktiv inkludering i beslutningsprosesser og styrking bidrar positivt til deres opplevelse av medvirkning.

Funnene i paraplyoversikten (59) og i oversikten over kvalitative studier (60), samt i den tidligere FHI-kartleggingsoversikten presentert i innledningskapittelet (8), er i stor grad sammenfallende med våre funn i den foreliggende studien. Disse systematiske oversiktene bygger på studier som i hovedsak er fra andre land enn Norge, men utfordringene er likevel gjenkjennelige.

Resultatenes betydning for praksis

Funnene fra denne studien, dvs. utfordringene vi identifiserte, kan brukes inn i retningslinjearbeid i Bufdir. Det er planlagt en egen, nasjonal, kunnskapsbasert retningslinje med anbefalinger for barn og unges medvirkning i barnevernet, der dette kunnskapsgrunnlaget kan bidra i utviklingen av retningslinjen.

I tillegg kan funnene/det samlede utfordringsbildet også brukes inn i annet arbeid knyttet til barn og unges medvirkning, f.eks. andre retningslinjer, veiledere eller andre normerende produkter som berører barnevernet.

Studien viser også videre kunnskapsbehov, dvs. der forskningen er begrenset og der det bør oppmuntres til flere studier.

Videre kunnskapsbehov

Funnene i studien viser noen områder som er mindre dekket i forskningen. Med forbehold om at vi ikke nødvendigvis har identifisert alle nyere, norske studier og ikke har utført en full systematisk oversikt (som beskrevet over), så har vi funnet begrenset forskning knyttet til medvirkning i barnevernet og:

- barn og unge med funksjonsnedsettelse
- minoritetskulturer
- små barn
- hjelpetiltak
- beredskapshjem
- klagesaker

I vår studie har vi intervjudata som delvis kompenserer for manglende publisert forskning, men videre studier på disse områdene, for eksempel kvalitative studier med barn og unge med funksjonsnedsettelse og barn og unge med minoritetsbakgrunn vil kunne styrke kunnskapsgrunnlaget om barn og unges medvirkning i barnevernet og dermed også praksisutøvelse.

Konklusjon

Målet med denne studien var å identifisere de viktigste utfordringene for å sikre barn og unges reelle medvirkning i barnevernet. Gjennom en oppsummering av nye norske studier og intervjuer med mange aktører i barnevernet – inkludert ungdom og unge voksne med egen barnevernserfaring – identifiserte vi det vi mener er de 27 viktigste utfordringene for å sikre barn og unges reelle medvirkning i barnevernet. Basert på tilbagemeldinger på listen over utfordringer fra intervjudeltakerne samt vår egen kjennskap til det samlede datagrunnlaget, prioriterte vi 14 utfordringer. De prioriterte utfordringene omhandlet blant annet mangel på tilpasset kommunikasjon mellom barn/ungdom og kontaktpersonen i barnevernet; vekt på formell fremfor reell medvirkning; og at barnets mottak av informasjon, meningsdannelser og ytringer ikke ses som pågående prosesser som kan ta tid, men som avgrensede og endelige, og at barnevernsansattes vansker med å få barnet i tale og skape trygghet svekker muligheten for barn og unges medvirkning. Flere av utfordringene gjenspeiler at medvirkning er noe som skjer i relasjonen mellom barna/ungdommene og fagpersonene de møter innenfor barnevernets rammer, samt at medvirkning må ses som en pågående prosess snarere enn noen som kan avsluttes og krysses av på en liste.

Vi observerer at våre identifiserte utfordringer langt på vei samsvarer med funnene i de nyere systematiske oversiktene som oppsummerer nordiske og internasjonale studier av barn og unges medvirkning i barnevernet. Høringssvarene indikerer videre at listen med identifiserte utfordringer resonnerer godt hos utvalget. Det inngikk i oppdraget fra Bufdir at vi skulle foreta en prioritering, men samtidig vil vi understreke nytten av å legge merke til alle de 27 utfordringene vi identifiserte.

Utfordringene vi identifiserte skal brukes som kunnskapsgrunnlag i utviklingen av en retningslinje, men kan også være nyttige for annet arbeid innen barnevernet. Det mangler forskningsbasert kunnskap på flere områder, og vi vil oppfordre til ytterligere studier av særlig minoritetskulturer, små barn, barn og unge med funksjonsnedsettelser, samt hjelpetiltak, beredskapshjem og klagesaker.

Referanser

1. Bokmålsordboka [nettdokument]. Språkrådet og Universitetet i Bergen [lest 1. mars 2024]. Tilgjengelig fra: <https://ordbokene.no/>
2. Kongeriket Noregs grunnlov. LOV-1814-05-17. Sist endret i: FOR-2023-05-26-739. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5
3. Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven). Vedlegg 8. FNs konvensjon om barnets rettigheter med protokoller (norsk oversettelse). Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_bkn-1#bkn/a12
4. Lov om barnevern. LOV-2021-06-18-97. Sist endret i: LOV-2023-06-16-41 Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97/KAPITTEL_1#%C2%A71-4
5. Hva gjør barnevernet? [nettdokument]. Oslo: Bufdir.no [lest 25. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.bufdir.no/barnevern>
6. Barnevernet [nettdokument]. Oslo: Barneombudet [lest 25. februar 2024]. Tilgjengelig fra: <https://www.barneombudet.no/for-barn-og-unge/dine-rettigheter/barnevernet>
7. Kennan D, Brady B, Forkan C. Supporting Children's Participation in Decision Making: A Systematic Literature Review Exploring the Effectiveness of Participatory Processes. *The British Journal of Social Work* 2018;48(7):1985–2002. DOI: 10.1093/bjsw/bcx142
8. Ormstad SS, Hestevik CH, Munthe-Kaas HM, Blaasvær N, Muller AE, Berg RC. Barn og unges medvirkning i barnevernet: en systematisk kartleggingsoversikt. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2020.
9. van Bijleveld GG, Dedding CWM, Bunders-Aelen JFG. Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review. *Child and Family Social Work* 2015;20:129–38. DOI: 10.1111/cfs.12082
10. Med barnet hele vegen. Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit. Oslo: Statens forvaltningstjeneste; 2023. NOU 2023: 24.
11. Trygg barndom, sikker fremtid. Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet. Oslo: Statens forvaltningstjeneste; 2023. NOU 2023: 7.
12. Helsetilsynet. «Barnas hjem. Voksnes ansvar». Oppsummering av landsomfattende tilsyn med barnevernsinstitusjoner i 2018. Oslo: Statens helsetilsyn; 2018.
13. Helsetilsynet. Det handler om ledelse. Oppsummering av landsomfattende tilsyn med barnevernets arbeid med undersøkelser 2020–2021. Oslo: Statens helsetilsyn; 2022.
14. Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Akuttarbeid i barnevernstjenesten – kunnskapsbasert retningslinje. Oslo: Barne- ungdoms- og familiedirektoratet; (på høring).
15. Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Gjennomføring av samvær etter omsorgsovertakelse – kunnskapsbasert retningslinje. Oslo: Barne- ungdoms- og familiedirektoratet; (under arbeid).

16. Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Samvær: Vurdering av samværsordning ved omsorgsovertakelse – kunnskapsbasert retningslinje. Oslo: Barne- ungdoms- og familiedirektoratet; 2023. Tilgjengelig fra: https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/samvar_retningslinje_for_vurdering_av_samvarsordning_ved_omsorgsovertakelse/
17. Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. Omsorgsendrende hjelpetiltak for familier med barn 0-6 år – kunnskapsbasert retningslinje. Oslo: Barne- ungdoms- og familiedirektoratet; 2023. Tilgjengelig fra: <https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/omsorgsendrende-hjelpetiltak-0-6-ar/>
18. Hart R. Children's participation: From tokenism to citizenship. UNICEF International Child Development Centre; 1992. Innocenti Essay, no 4 UNICEF. Tilgjengelig fra: <https://www.unicef-irc.org/publications/100-childrens-participation-from-tokenism-to-citizenship.html>
19. Ulset G, Thoresen S, Thaulow K, Melby L, Bruteig R, V. P. Barn og unges medvirkning i spesialiserte hjelpetiltak En kvalitativ studie av PMTO, MST og FF. NTNU Samfunnsforskning, Mangfold og inkludering; 2023. Tilgjengelig fra: https://samforsk.no/uploads/files/barn_og_unges_medvirkning_i_spesialiserte_hjelpetiltak_en_kvalitativ_studie_av_pmto_mst_og_fft.pdf
20. Engelién A, Kvellø Ø, H. V. Samvær mellom barn og biologiske foreldre etter plassering utenfor hjemmet. Oslo: Universitetsforlaget; 2023.
21. Shier H. Pathways to participation: openings, opportunities and obligations. Children & Society 2001;15(2):107-17.
22. Ulset G, Thoresen SH, Thaulow K, Melby L, Bruteig R, Paulsen V. Barn og unges medvirkning i spesialiserte hjelpetiltak. En kvalitativ studie av PMTO, MST og FFT. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning; 2023. Tilgjengelig fra: https://samforsk.no/uploads/files/barn_og_unges_medvirkning_i_spesialiserte_hjelpetiltak_en_kvalitativ_studie_av_pmto_mst_og_fft.pdf
23. Strandbu A, Vis SA. Barns deltakelse i barnevernssaker. Tromsø: Barnevernets Utviklingscenter i Nord-Norge; 2008. Tilgjengelig fra: https://www.researchgate.net/profile/Svein-Vis/publication/265034079_Barns_deltakelse_i_barnevernssaker/links/543fa2af0cf27832ae8bacdb/Barns-deltakelse-i-barnevernssaker.pdf
24. Backe-Hansen E, Løvgren M, Neumann CB, Storø J. God omsorg i barnevernsinstitusjoner. Oslo: NOVA - Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring; 2017. Rapport nr. 12. Tilgjengelig fra: <https://oda.oslomet.no/oda-mlui/handle/20.500.12199/5109>
25. Paulsen V. Barn og unges medvirkning i barnevernet. Oslo: Gyldendal; 2022.
26. Nøkleby H, Langøien LJ, TB. J, Bergsund HB. Barn og unges medvirkning i barnevernet. Prosjektplan: Identifisere utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet. Oslo: Folkehelseinstituttet; 2024. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/cristin-prosjekter/aktiv/barn-og-unges-medvirkning-i-barnevernet/>
27. Folkehelseinstituttet. Slik oppsummerer vi forskning. Metodeboka. Oslo: Folkehelseinstituttet. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/nettpub/metodeboka/>
28. Thomas J, Graziosi S, Brunton J, Ghouze Z, O'Driscoll P, Bond M. EPPI-Reviewer: advanced software for systematic reviews, maps and evidence synthesis. EPPI-Centre Software. London: UCL Social Research Institute; 2020.
29. Thomas J, Brunton J, Graziosi S. EPPI-Reviewer 4.0: software for research synthesis. EPPI-Centre Software. London: Social Science Research Unit, Institute of Education; 2010.
30. Gale NK, Heath G, Cameron E, Rashid S, Redwood S. Using the framework method for the analysis of qualitative data in multi-disciplinary health research. BMC Med Res Methodol 2013;18(13). DOI: 10.1186/1471-2288-13-117

31. Booth A, Carroll C. How to build up the actionable knowledge base: the role of 'best fit' framework synthesis for studies of improvement in healthcare. *BMJ Qual Saf* 2015. DOI: 10.1136/bmjqs-2014-003642
32. Wilson S, Hean S, Abebe T, Heaslip V. Pakistani children's lived experiences of relationships in the context of child protection services in Norway: An interpretative phenomenological analysis. *Children & society* 2023;1-21. DOI: 10.1111/chso.12800
33. Vis SA, Lauritzen C, Christiansen Ø, Reedtz C. Do the Child Welfare and Protection Services Involve Children in Cases With Parental Mental Health Problems? A Norwegian Case-File Study. *Frontiers in Psychiatry* 2022;12. DOI: 10.3389/fpsy.2021.784022
34. Tunestveit M, Mæhle MA, Ulvik OS. Deltaking i barnevernet - ein analyse av ungdomar sine forteljingar i lys av posisjoneringsteori. *Tidsskriftet Norges Barnevern* 2021;4-19. DOI: 10.18261/ISSN1891-1838-2021-01-02
35. Stang EG, Baugerud GA, Backe-Hansen E, Rugkåsa M. Samvær i praksis. En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet. Oslo: OsloMet; 2023. OsloMet Skriftserie 2023 nr 1. Tilgjengelig fra: <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/802>
36. Slaatto A, Baugerud GA, Mellblom AV. 'I never win': How children and staff in residential facilities experience meaningful participation. *Child & Family Social Work* 2023;1-12. DOI: 10.1111/cfs.13090
37. Slettebø T, Paulsen V, Christoffersen H, Aadnanes M. Familieråd når det haster. En studie av akutt familieråd i den kommunale barneverntjenestens arbeid med hastesaker. Oslo: VID vitenskapelige høgskole; 2021. Tilgjengelig fra: <https://hdl.handle.net/11250/2829971>
38. Sethre KA, Seim S. Små barns muligheter til medvirkning i barnevernets undersøkelser. *Tidsskriftet Norges Barnevern* 2023;36-52. DOI: 10.18261/tnb.100.1.4
39. Seim S, Slettebø T. Challenges of participation in child welfare. *European Journal of Social Work* 2017;20(6):882-93. DOI: 10.1080/13691457.2017.1320531
40. Riise A, Paulsen V. Facilitating Participation for Youths in Child Welfare Services in Transition to Adulthood: Practice between Formalities and Empowerment. *Child Care in Practice* 2022. DOI: 10.1080/13575279.2022.2058916
41. Proba samfunnsanalyse. Evaluering av ordningene talsperson og tillitsperson. Oslo: Proba; 2021. Proba-rapport nr 2021/19. Tilgjengelig fra: <https://proba.no/rapport/evaluering-av-ordningene-talsperson-og-tillitsperson/>
42. Paulsen V. Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene Forskning* 2016;9:4-15.
43. Olesen ESB, Bliksvær T, Videt LL, Storvik M, Ulfseth LA, Lichtwarck W. Grensesetting og bruk av tvang overfor barn i fosterhjem. Bodø: Nordlandsforskning; 2023. Tilgjengelig fra: <https://hdl.handle.net/10037/30431>
44. McEwan-Strand A, Skivenes M. Children's Capacities and Role in Matters of Great Significance for Them. An Analysis of the Norwegian County Boards' Decision-making in Cases about Adoption from Care. *International Journal of Children's Rights* 2020;28(3):632-65. DOI: 10.1163/15718182-02803006
45. Juul R, Husby ISD. Collaboration and conversations with children in Child Welfare Services —Parents' viewpoint. *Child & Family Social Work* 2020;25(S1):9-17. DOI: 10.1111/cfs.12707
46. Jensen FP, Križ K, Skivenes M. Structuring Practice for Children's Participation. Report I for the participation project: Mapping and evaluating organizational guidelines. Bergen: Centre for Research on Discretion and Paternalism, University of Bergen; 2022. Tilgjengelig fra: <https://discretion.uib.no/wp-content/uploads/2022/07/Petersen-Jensen-Kriz-Skivenes-2022-Structuring-Practice-for-Childrens-Participation.pdf>

47. Husby ISD, Slettebø T, Juul R. Partnerships with children in child wel-fare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work* 2018;23(3):443-50. DOI: 10.1111/cfs.12435
48. Helsetilsynet. Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernsaker. Oslo: Statens helsetilsyn; 2019. Tilgjengelig fra: <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2019/det-a-reise-vasker-oynene.-gjennomgang-av-106-barnevernssaker/>
49. Havnen K, Christiansen Ø, Ljones EH, Lauritzen C, Paulsen V, Jarlby F, et al. Å medvirke når barnevernet undersøker. En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid. Tromsø: Regionalt kunnskapssenter for barn og unge Nord, Norges arktiske universitet; 2020.
50. Hansen HA, Gerdts-Andresen T. Barns rett til medvirkning. Betydningen av barns medvirkning i Barneverns- og helsenemndas beslutningsprosess, når sak om omsorgsovertakelse behandles. *Tidsskriftet Norges Barnevern* 2023;100(4):260–75. DOI: 10.18261/tnb.100.4.5
51. Gundersen TH, Merete; Neumann, Cecilie E.B.; Fugletveit, Ragnhild; Jevne, Kari Sjøhelle. En tiltak og alen tiltak i barnevernet. Et nødvendig botilbud til barn og ungdom. Oslo: OsloMet; 2023. NOVA-rapport;9/2023. Tilgjengelig fra: <https://hdl.handle.net/11250/3085656>
52. Gresdahl M, Fauske H, Storhaug AS. Predictors of child participation in child welfare emergency placements—A Norwegian case file study. *Child & Family Social Work* 2023;1-15. DOI: 10.1111/cfs.13078
53. Gerdts-Andresen T, Hansen HA. Barnets rett til å bli hørt. En analyse av hvordan barnets uttalelser blir vektet av fylkesnemnda når det skal fattes vedtak om omsorgsovertakelse. *Norges barnevern* 2020;97(4):250–65. DOI: 10.18261/ISSN.1891-1838-2020-04-03
54. Føleide MH. Three conversation practices illuminating how children's views and wishes are explored in care proceedings: An analysis of 22 children's spokespersons' accounts. *Children and Youth Services Review* 2020;120. DOI: 10.1016/j.childyouth.2020.105717
55. Fylkesnes M, Larsen M, Havnen K, Christiansen Ø, Lehmann S. Listening to Advice from Young People in Foster Care—From Participation to Belonging. *The British Journal of Social Work* 2021;51(6):1983–2000. DOI: 10.1093/bjsw/bcab138
56. Barneombudet. "De tror vi er shitkids". Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon. Oslo: Barneombudet; 2020. Tilgjengelig fra: <https://www.barneombudet.no/vart-arbeid/publikasjoner/de-tror-vi-er-shitkids>
57. Barneombudet. "Blod er ikke alltid tykkere enn vann". Rapport om barn i fosterhjem. Oslo: Barneombudet; 2023. Tilgjengelig fra: <https://www.barneombudet.no/vart-arbeid/publikasjoner/blod-er-ikke-alltid-tykkere-enn-vann>
58. Jensen IB, Studsrød I, Ellingsen IT. Child protection social workers' constructions of children and childhood: An integrative review. *Child & Family Social Work* 2019;25(S1):83-96. DOI: 10.1111/cfs.12720
59. McCafferty P, Garcia EM. Children's Participation in Child Welfare: A Systematic Review of Systematic Reviews. *The British Journal of Social Work*, 2023. DOI: 10.1093/bjsw/bcad167
60. Jørgensen T, Seim S, Njøs BM. How children and young people understand and experience individual participation in social services for children and young people: a synthesis of qualitative studies. *European Journal of Social Work* 2023. DOI: 10.1080/13691457.2023.2256490

Vedlegg 1: Litteratursøk – frøstudier til OpenAlex

Hovedforfatter (pub.år)	Tittel	Søkedato
Havnen (2020)	Å medvirke når barnevernet undersøker: En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid	24.04.2023
Kennan (2018)	Supporting Children's Participation in Decision Making: A Systematic Literature Review Exploring the Effectiveness of Participatory Processes	24.04.2023
Toros (2021)	A systematic review of children's participation in child protection decision-making: Tokenistic presence or not?	24.04.2023
Toros (2021)	Children's Participation in Decision Making From Child Welfare Workers' Perspectives: A Systematic Review	24.04.2023
van Bijleveld (2015)	Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review: Children's participation within child protection	24.04.2023
Fylkesnes (2021)	Listening to Advice from Young People in Foster Care—From Participation to Belonging	18.12.2023
Føleide (2021)	Three conversation practices illuminating how children's views and wishes are explored in care proceedings: An analysis of 22 children's spokespersons' accounts	18.12.2023
Gerdt-Andresen (2020)	Barnets rett til å bli hørt	18.12.2023
Husby (2018)	Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support	18.12.2023
Jensen (2020)	Child protection social workers' constructions of children and childhood: An integrative review	18.12.2023
Juul (2020)	Collaboration and conversations with children in Child Welfare Services—Parents' viewpoint	18.12.2023
McEwan-Strand (2020)	Children's Capacities and Role in Matters of Great Significance for Them	18.12.2023
Ormstad (2020)	Barn og unges medvirkning i barnevernet	18.12.2023
Riise (2022)	Facilitating Participation for Youths in Child Welfare Services in Transition to Adulthood: Practice between Formalities and Empowerment	18.12.2023
Seim (2017)	Challenges of participation in child welfare	18.12.2023
Sethre (2023)	Små barns muligheter til medvirkning i barnevernets undersøkelser	18.12.2023
Slaatto (2022)	Youth in Residential Facilities: "Am I Safe?," "Do I Matter?," and "Do You Care?"	18.12.2023
Slaatto (2023)	'I never win': How children and staff in residential facilities experience meaningful participation	18.12.2023
Tunestveit (2021)	Deltaking i barnevernet	18.12.2023
Vis (2022)	Do the Child Welfare and Protection Services Involve Children in Cases With Parental Mental Health Problems? A Norwegian Case-File Study	18.12.2023

Vedlegg 2: Eksempel på intervjuguide

Eksempel på semistrukturert/veiledende intervjuguide, til ungdom og unge voksne:

Veiledende intervjuguide til møter med ungdom og unge voksne med barnevernserfaring

INNLEDNING

Vår intro

- (Vise til infoskrivet men gjenta mye)
- Hensikt
- Hvem vi er (både faglig og personlig)
- Anonymitet
- Mulighet til å trekke seg eller la være å svare
- Hvordan opplysningene behandles videre
- Ingen påvirkning på egen sak
- *SI TIL BARN: Hvis barnet forteller noe som gjør oss bekymret for barnet og/eller for omsorgssituasjonen, eller vi får vite at barnet har vært utsatt for vold eller overgrep? Da må vi snakke med barnevernet.*
- Kommer tilbake med en oversikt over innsamlede utfordringer, for tillegg og prioriteringer
- De kan snakke med ... etterpå

Deres intro

- Alder
- Tid i barnevernet

INTERVJU

Første del (forståelse av begrepene):

- Hva tenker du/dere medvirkning er? (Hva er medvirkning for deg?)
- *(Medvirkning? Hvis begrepet ikke forstås: Hvordan har du blitt tatt med i din sak, hvordan har du deltatt i din prosess, hvordan har du fått påvirke og uttalt deg i din sak, har du fått informasjon om din sak, har du blitt spurt om hva du mener, har du fått være med å bestemme osv)*
- Hvordan kan barn og unge medvirke?
- Hvordan kan barn og unge medvirke i barnevernet?

Andre del (erfaringer):

2 a) Historie

- Hvordan har du hatt kontakt med barnevernet? (Hvordan har din kontakt med barnevernet vært? Hva er din historie i barnevernet?)
- Hva tenkte du om barnevernet når du møtte dem første gang? Forsto du hva barnevernet ville? Fikk du mulighet til å si/mene noe?

- Har du fått informasjon underveis? Har det endret seg noe underveis hvor mye informasjon du har fått?
- Har du deltatt på møter? Hva slags møter har du deltatt i (undersøkelsesfasen, flytting, nemnd osv)? Har du forstått innholdet i møtet? Har du fått snakke med saksbehandler alene, eller var andre, f.eks. foreldre, til stede?
- Er det noen ansatte du føler du har blitt godt kjent med? (Fått et godt forhold til? Stoler på?) Har det vært forskjeller på hvordan saksbehandlerne har vært/jobbet? (Er det noen saksbehandlere som har skilt seg ut?)

2 b) Medvirkning

- Når føler du at du er med å bestemme?
- Hvor i din tid/sak i barnevernet føler du at du fikk medvirke mest/minst? (Hvilken fase?)
- Hva får du være med å bestemme? Hva får du medvirke i? (Hverdaglige ting? De store tingene? Bosted, type kontakt, samvær?) Hva er det viktig for deg å være med å bestemme/ha innflytelse på?
- Har du fått nok informasjon om din sak? Har du fått uttalt deg?
- Hva er særlig viktig for deg når det gjelder medvirkning?

2 c) Endring

- Har dine tanker om medvirkning endret seg med alderen? (Hva har yngre barn egentlig forstått?)
- Har forståelsen endret seg? (Om medvirkning, men evt også barnevernet, egen sak?)
- Er det ting du ville tenkt annerledes om i dag?

Tredje del (utfordringer):

- Er det situasjoner du har syntes det har vært (spesielt) vanskelig å uttale seg/medvirke/si hva du synes er viktig?
- Hvor i din tid/sak i barnevernet føler du at du fikk medvirke mest/minst?

Fjerde del (anbefalinger):

- Hvordan synes du det burde være i barnevernet når det gjelder medvirkning?
- Hva vil du anbefale et barn/ungdom som kommer i barnevernet at de skal gjøre for å få medvirke?
- Hva vil du anbefale de ansatte i barnevernet å gjøre for at barn og unge skal få medvirke?
- Er det noe vi ikke har spurt om som du tenker er viktig?

AVSLUTNING

- Gjenta noe av introduksjonen
- Kontaktinfo til oss

Vedlegg 3: Eksempel på infoskriv og samtykkeskjema

Eksempel på informasjonsskriv og samtykkeskjema, til unge voksne over 18 år:

INFORMASJONSSKRIV TIL UNGE VOKSNE OVER 18 ÅR:

Medvirkning i barnevernet

Vi ønsker å identifisere utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet

FORMÅLET MED PROSJEKTET OG HVORFOR DU BLIR SPURT

Barn og unge har rett til å si sin mening, bli hørt og medvirke i sin kontakt med barnevernet. Det er Lov om barnevern, Barnekonvensjonen og Grunnloven som sier dette. Bestemmelsene gir barn og unge rett til å si sin mening i saker som handler om dem og til å påvirke beslutninger som handler om dem. Dette betyr å få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og fritt å fortelle om sine meninger. Barn og unge skal bli lyttet til, og deres meninger skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet. Det er barnevernet som skal passe på at barnet eller den unge får medvirke når barnet er i kontakt med eller har tiltak fra barnevernet. Undersøkelser har likevel vist at barnevernet ikke alltid sikrer ordentlig medvirkning fra barn og unge. Noen ganger blir ikke barn og unge spurt på en slik måte at de faktisk forstår og får sagt hva de tenker.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) skal lage en ny retningslinje som skal si noe om hvordan barnevernet skal sørge for at barn og unge får medvirke i sine saker. Bufdirs retningslinjer er dokumenter som forteller fagpersoner, organisasjoner og andre som jobber med barn, unge og familier hvordan de bør jobbe. Retningslinjer bygger på forskning, lovverk og faglige vurderinger for å sikre at alle blir behandlet likt og at måten det arbeides på er god. Retningslinjen om medvirkning skal være gjeldende uavhengig av type sak, fase og tiltak, og uavhengig av hvor lenge barnet eller ungdommen har vært i kontakt med barnevernet.

Vi, som er forskere ved Folkehelseinstituttet (FHI), Heid Nøkleby, Trine Bjerke, Hans Bugge Bergsund, Lars Jørun Langøien, vil snakke med ulike interessegrupper for å finne de viktigste utfordringene når det gjelder barn og unges medvirkning i barnevernet. Disse utfordringene vil ligge til grunn for arbeidet med den fremtidige retningslinjen.

Vi vil snakke med flere ulike grupper som er involverte i barnevernet, blant annet ansatte i barnevernet, barn og ungdom som er eller har vært i kontakt med barnevernet og personer som arbeider i tilknytning til eller nært barnevernets oppgaver.

Vi vil i tillegg gå gjennom sentral og oppdatert forskning om barn og unges medvirkning i barnevernet, med vekt på norsk og nordisk forskning for å identifisere utfordringer.

HVA INNEBÆRER PROSJEKTET FOR DEG?

Vi skal snakke sammen om hvordan du har opplevd møtet med barnevernet og om du føler at du har fått lov til å være med å påvirke eller bestemme hva som skal skje. Har du fått vite alt du har trengt å vite? Vi kommer ikke til å ta opp samtalen, men bare skrive ned de tingene du sier om medvirkning. Vi kommer til å snakke sammen i ca 1 time.

Side 1 av 3

Det du sier her vil ikke ha noe å si for saken din. Det vil ikke kunne påvirke den, verken i en retning du ønsker eller en retning du ikke ønsker.

Før intervjuet vil vi som regel ha deltakernes navn og kontaktinformasjon slik at intervju kan avtales, men disse opplysningene vil ikke kobles til informasjonen du gir. Under intervjuet vil vi ikke skrive ned informasjon til kan identifisere deg.

NYTTEN AV DITT BIDRAG

Prosjektet skal kartlegge mulige utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet, og skal være med å legge et grunnlag for å utarbeide en retningslinje for hvordan slikt arbeid skal foregå. De sammenstilte resultatene fra prosjektet vil kunne publiseres som en rapport. I denne samtalen får du mulighet til å dele dine erfaringer med barn og unges medvirkning i barnevernet, og dermed være med å styrke dette arbeidet i framtiden.

MULIGE FORDELER OG ULEMPER

Det du sier vil ikke kunne påvirke din sak i barnevernet, og det vil ikke kunne gi deg noen negative konsekvenser.

Du får mulighet til å fortelle om dine opplevelser og erfaringer, og det kan gjøre at andre barn og unge får en bedre opplevelse med medvirkning i framtiden.

HVA SKJER MED OPPLYSNINGENE OM DEG?

Din kontaktinformasjon (navn, telefonnummer/e-postadresse) vil lagres på plattformen Tjenester for sensitive data (TSD) som er en sikret plattform FHI har tilgang til. Dette skriftlige samtykket vil også lagres i TSD. Lenke til samtykkeskjema og infoskriv sendes i kryptert e-post for å sikre at ingen andre får tilgang til dette. All kontaktinformasjon vil slettes senest 1. mars 2024.

Det du sier vil på ingen måte kunne spores tilbake til deg. Vi kommer ikke til å notere noe i samtalen som spesifikt handler om din sak, slik at andre kan finne ut noe om den.

Opplysningene som registreres skal kun brukes slik som beskrevet under formålet med prosjektet. Den informasjonen du bidrar med i samtalen vil ikke kunne knyttes til deg. Opplysningene du bidrar med vil inngå i et samlet utfordringsbilde når det gjelder barn og unges medvirkning i barnevernet.

Det vil bli mulighet til å lese gjennom det vi finner ut, slik at du kan se om det er noe du mener vi ikke har fått med oss. Du vil imidlertid ikke kunne lese det du selv har sagt ettersom vi ikke kommer til å skrive hvem som har sagt hva. Det du kan få lese er altså en samlet fremstilling av det alle som deltar har sagt. Du vil også kunne bli spurt om å lage en liste over hva du mener er de viktigste utfordringene.

Vi behandler personopplysninger (kontaktinfo) med utgangspunkt i at forskningsprosjektet er vurdert å være i allmennhetens interesse, jmfør GDPR artikkel 6, nr. 1 e) og artikkel 9, nr. 2 j).

Personverntjenesten ved Folkehelseinstituttet har vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket. Ved spørsmål om personvernet i prosjektet kan du ta kontakt med personvernombudet på personvernombud@fhi.no.

Dine rettigheter: Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å protestere,
- å få innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg, og
- å få slettet personopplysninger om deg, og å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

FRIVILLIG DELTAKELSE

Du bestemmer selv om du vil være med. Du bestemmer selv om det er noe du ikke vil svare på. Og om du under samtalen kjenner at du ikke har lyst til å være med mer, så kan du si ifra. Det er helt greit, og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg. Fordi vi ikke knytter personopplysninger (den kontaktinformasjonen vi har om deg) til intervjuet, vil det ikke være mulig å trekke intervjuet i etterkant. Vi ber deg om et skriftlig samtykke til intervjuet for selve deltakelsen.

KONTAKTOPPLYSNINGER

Dersom du har spørsmål til prosjektet kan du kontakte prosjektleder Heid Nøkleby, epost: heid.nokleby@fhi.no, telefon 97 69 04 37

JEG SAMTYKKER TIL Å DELTA I PROSJEKTET OG TIL AT MINE PERSONOPPLYSNINGER BRUKES SLIK DET ER BESKREVET

Sted og dato

Deltakers signatur

Deltakers navn med trykte bokstaver

Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om prosjektet (for forsker i FHI)

Sted og dato

Signatur

Rolle i prosjektet

Vedlegg 4: Beskrivelse av inkluderte publikasjoner

Liste over inkluderte publikasjoner med førsteforfatter, årstall, tittel og hvor publikasjonen ble identifisert (n=27):

Studie	Tittel	Tema	Utvalg	Identifisert*
Barneombudet (2020) (56)	De tror vi er shitkids: Rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon	Barnevernsinstitusjoner	77 barnevernssaker til ungdom som bor/har bodd på institusjon, snakket med 39 ungdommer 15-20 år (17 jenter og 22 gutter) som bor eller har bodd på institusjon, intervjuet ledelsen og ansatte i 4 barneverntjenester og 17 institusjonsavdelinger, gått gjennom utvalgte institusjonsplaner og andre relevante dokumenter	OA
Barneombudet (2023) (57)	"Blod er ikke alltid tykkere enn vann". Rapport om barn i fosterhjem	Fosterhjem	20 barn/ungdom og 12 unge voksne i alderen 7-28 år som bor eller har erfaring med å bo i fosterhjem	Media
Fylkesnes (2021) (55)	Listening to Advice from Young People in Foster Care—From Participation to Belonging	Fosterhjem	178 ungdom 11-18 år i fosterhjem	OA
Føleide (2021) (54)	Three conversation practices illuminating how children's views and wishes are explored in care proceedings: An analysis of 22 children's spokespersons' accounts	Talsperson og tillitsperson (også nemd)	22 talspersoner	OA
Gerdt-Andresen (2020) (53)	Barnets rett til å bli hørt	Nemd, tingrett, omsorgsovertakelse. Små barn.	Gjennomgang av saker, Datamaterialet omhandler totalt 147 barn i alderen 0-16 år (108 inkluderte vedtak)	OA
Gresdahl (2023) (52)	Predictors of child participation in child welfare emergency placements—A Norwegian case file study	Akuttsaker. Forståelse av begrepet «medvirkning»	Kvantitativ studie, 175 saksmapper om akutt plasseringer.	OAopp
Gundersen (2023) (51)	Enetiltak og alenetiltak i barnevernet. Et nødvendig botilbud til barn og ungdom	Barnevernsinstitusjoner. Forståelse av begrepet «medvirkning»	14 ungdom 13-20 år, de fleste er over 16 år + ulike typer ansatte (tilsammen 81 intervjuer) (primært i BVinstitusjon)	Media

Hansen (2023) (50)	Barns rett til medvirkning. Betydningen av barns medvirkning i Barneverns- og helsenemndas beslutningsprosess, når sak om omsorgsovertakelse behandles	Nemd, tingrett, omsorgsovertakelse. Forståelse av begrepet «medvirkning»	6 nemndsledere, intervjuer	Media
Havnen (2020) (49)	Å medvirke når barnevernet undersøker: En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid	Undersøkelsesfase	1123 journaldata fra undersøkelsessaker 0-17 år. Intervjuer med 6 ungdommer i alderen 12-17 år og 11 kontaktpersoner	OA
Helsetilsynet (2019) (48)	Det å reise vasker øynene - gjennomgang av 106 barnevernssaker	Undersøkelsesfase, hjelpetiltak, akuttaker, nemd, tingrett, omsorgsovertakelse, små barn	Gjennomgang av 106 barnevernssaker. Barn og unge i alder: 0-17 år	Buudir
Husby (2018) (47)	Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support	Barnevernet generelt	Intervjuer med 10 barn/ungdom 9-17 år	Ref
Jensen (2022) (46)	Structuring Practice for Children's Participation	Barnevernet generelt, nemd, tingrett, omsorgsovertakelse,	Rapporten analyserer og vurderer fire retningslinjer/veiledere for det kommunale barnevernet, fylkesnemnda/barneverns- og helsenemnda og tingretten som skal hjelpe respektive ansatte til å understøtte barn og unges medvirkning i egen sak	OA
Juul (2020) (45)	Collaboration and conversations with children in Child Welfare Services —Parents' viewpoint	Foreldre	Foreldre i barnevernet, 10 kvalitative intervjuer	OA
McEwan-Strand (2020) (44)	Children's Capacities and Role in Matters of Great Significance for Them	Adopsjon	Adopsjonssaker i fylkesnemnda. 169 vurderinger/dommer med barn i alderen 4-17 år.	OA
Olesen (2023) (43)	Grensesetting og bruk av tvang overfor barn i fosterhjem	Tilsyn, klagesaker	33 ungdom 13-17 & 18-25 år, bor eller har bodd i fosterhjem + fosterforeldre (n=17) og div ansatte (n=33)	Media
Paulsen (2016) (42)	Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet	Barnevernet generelt, forståelse av begrepet «medvirkning»	45 ungdommer 16-26 år	OA
Probasamfunnsanalyse (2021) (41)	Evaluering av ordningene talsperson og tillitsperson	Talsperson og tillitsperson	Intervjuer, survey, dokumenter Totalt omfatter informantene 24 ledere og medlemmer i fylkesnemnder, én representant fra sentralenheten, 15 advokater og 24 talspersoner. Intervjuet ansatte fra 12 barneverntjenester. Intervjuet 23 barn og unge i alderen 12 til 20 år.	OA
Riise (2022) (40)	Facilitating Participation for Youths in Child Welfare Services in Transition to Adulthood: Practice between Formalities and Empowerment	Ettervern	38 sosialarbeidere i barnevern og samarbeidende tjenester – 26 fra Barnevern og 12 i samarbeidende tjenester (15 managere, 17 caseworkers and 6 supervisors) – ettervern og overgang til voksenliv	OA

Seim & Slettebø (2017) (39)	Challenges of participation in child welfare (https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13691457.2017.1320531)	Rammebet- ingelser i bar- nevernet	Tre prosjekter: Intervjuer med sosialarbeidere, foreldre og unge mennesker. Og deltagende observasjon. Erfaringer med deltagelse. Observasjoner og intervjuer med tjenesteytere og barn. Dialoger med forskere og profesjonsutøvere, deltagende observasjon og møtenotater – 40 sosialarbeidere.	Ref
Sethre (2023) (38)	Små barns muligheter til medvirkning i barnevernets undersøkelser	Små barn	7 ansatte i kommunalt barnevern som jobbet med barn 1-3 år	OA
Slettebø (2021) (37)	Familieråd når det haster. En studie av akutt familieråd i den kommunale barneverntjenestens arbeid med hastesaker	Familieråd	Intervjuer med deltagere i 23 familieråd – 14 barn 12-18 år, tre støttepersoner for barn 1-8 år, 25 foreldre, ti personer i barnas familie og nettverk i 2018 og 2019. Oppfølgende intervjuer med 11 barn og unge, 14 foreldre og fem personer i barnets familie og nettverk. Også gjennomført individuelle intervjuer med 12 familieråds-koordinatorer fra de tre regionene, 35 ansatte i barneverntjenestene.)	OA
Slaatto (2023) (36)	'I never win': How children and staff in residential facilities experience meaningful participation	Barnevernsinstitusjon, forståelse av begrepet medvirkning	6 barn 16-18 år + 18 ansatte i ulike typer barnevernsinstitusjoner	Media
Stang (2023) (35)	Samvær i praksis. En forskningsbasert undersøkelse av samværsordninger i barnevernet	Samvær, små barn	Barn 12-18 år, foreldre, fosterforeldre, ansatte i komm. BV. Survey med 72 ansatte, nettbasert spørreundersøkelse med barn (n=17), foreldre (n=20) og fosterforeldre (n=36)	Buudir
Tunes- tveit (2021) (34)	Deltaking i barnevernet - ein analyse av ungdommar sine forteljingar i lys av posisjoneringsteori	Barnevernet generelt	13 ungdom 16-22 år	OA
Ulset (2023) (19)	Barn og unges medvirkning i spesialiserte hjelpetiltak	Hjelpetiltak	Intervjuer med 21 barn og unge, 27 foreldre, 24 terapeuter, 1 teamleder og 5 barnevernsansatte	OA
Vis (2022) (33)	Do the Child Welfare and Protection Services Involve Children in Cases With Parental Mental Health Problems? A Norwegian Case-File Study	Kontekst	Tverrsnittstudie, n=1123 saksmapper ved 16 barnevernkontor	OA
Wilson (2023) (32)	Pakistani children's lived experiences of relationships in the context of child protection services in Norway: An interpretative phenomenological analysis	Minoritetskultur, forståelse av begrepet «medvirkning»	Intervjuer med 11 barn (8 jenter og tre gutter) 13-19 år, født i Norge foreldre av pakistansk opprinnelse, enten første eller andre generasjon	OAopp

* OA= første OpenAlex-søk; OAopp= oppdatering av OpenAlex-søk; Ref=referert i andre studier; Media=funnet gjennom oppslag i media/tidsskrifter siste år, Buudir=gjort kjent for oss gjennom oppdragsgiver

Utgitt av Folkehelseinstituttet
April 2024
Postboks 222 Skøyen
NO-0213 Oslo
Telefon: 21 07 70 00
Rapporten kan lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider
www.fhi.no